

PASVALIO RAJONO SAVIVALDYBĖS KONTROLĖS IR AUDITO TARNYBA

PASVALIO RAJONO SAVIVALDYBĖS 2009 METŲ BIUDŽETO VYKDYMO AUDITO ATASKAITA

2010-05-05 Nr. A-10

Pasvalys

SANTRAUKA

Pasvalio rajono savivaldybės tarybos patvirtintas (su patikslinimais) 2009 metų Savivaldybės biudžetas:

- 80400,3 tūkst. Lt pajamų (įskaitant 2008 m. lėšų likučius);
- 80400,3 tūkst. Lt išlaidų, iš jų: paprastosios išlaidoms – 73049,9 tūkst. Lt, iš jų darbo užmokesčiui – 48273,6 tūkst. Lt; turtui įsigyti – 7344,2 tūkst. Lt; kitoms savivaldybės perduodamos mokinio krepšelio lėšos – 6,2 tūkst. Lt.

Faktiškai 2009 metais į Savivaldybės biudžetą gauta 76203,6 tūkst. Lt pajamų ir padaryta 75253,6 tūkst. Lt išlaidų. Savivaldybės biudžeto pajamų užduotis įvykdyta 94,8 proc., išlaidų – 93,6 proc.

Audito metu buvo nustatyti ir dokumentuoti įvairūs pastebėjimai, kurie pateikiami šioje ataskaitoje.

IŽANGA

Auditas atliktas Pasvalio rajono savivaldybės kontrolieriaus 2010 m. kovo 1 d. pavedimu Nr. PA–2. Auditą atliko savivaldybės kontrolierė Rima Juodokienė ir vyriausioji specialistė Ilma Paliukėnaitė. Audito grupės vadovė – Rima Juodokienė.

AUDITO UŽDUOTIS

Audituotas subjektas – Pasvalio rajono savivaldybės biudžetas, kurį administruoja Pasvalio rajono savivaldybės administracija (juridinio asmens kodas 188753654). Adresas – Vytauto Didžiojo aikštė 1, Pasvalys.

Audito tikslas – įvertinti aukščiausio lygio finansų valdymo kontrolę, 2009 metų Pasvalio rajono savivaldybės biudžeto sudarymą, administravimą ir įvykdymą ir pareikšti nepriklausomą nuomonę dėl 2009 metų Savivaldybės biudžeto finansinės atskaitomybės ir kitų ataskaitų tikrumo ir teisingumo.

Be to, atliekant 2009 metų Savivaldybės biudžeto vykdymo analizę, buvo vertinta:

- 2009 metų Savivaldybės biudžeto sudarymo, tvirtinimo, keitimo teisingumas;
- finansų vidaus kontrolės priemonės, susijusios su Savivaldybės biudžeto formavimu ir administravimu;
- Savivaldybės administracijos direktoriaus rezervo sudarymo ir panaudojimo 2009 metais teisingumas;
- nuomos mokesčio už valstybinę žemę surinkimo ir apskaitos teisingumas.

Ši ataskaita yra sudėtinė dalis išvados, teikiamos Pasvalio rajono savivaldybės tarybai dėl 2009 metų biudžeto įvykdymo apyskaitos.

Ataskaitoje pateikti tik audituotose srityse nustatyti faktai, o nuomonė apie 2009 metų Savivaldybės biudžeto įvykdymo apyskaitą bus pateikta Pasvalio rajono savivaldybės tarybai atskiroje išvadoje.

Savivaldybės administracijos direktoriumi audituojamu laikotarpiu dirbo Rimantas Užutas, Finansų skyriaus vedėja – Dalė Petrėnienė.

AUDITO ATLIKIMO TVARKA IR AUDITUOTOS SRITYS

Auditas buvo suplanuotas ir atliktas atsižvelgiant į Valstybinio audito reikalavimus.

Auditui atlikti ir išvadai parengti Savivaldybės administracija Kontrolės ir audito tarnybai pateikė 2009 metų biudžeto įvykdymo finansinės atskaitomybės ataskaitas:

- Savivaldybės biudžeto įvykdymo 2009–12–31 ataskaita, forma Nr. 1-sav.;
- Savivaldybės biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo 2009–12–31 ataskaita, forma Nr. 2-sav.;
- Savivaldybių skolinių įsipareigojimų ir suteiktų garantijų bei paskolų 2009–12–31 ataskaita, forma Nr. 3-sav.;
- Ilgalaikių paskolų panaudojimo 2009–12–31 ataskaita, forma Nr. 4-sav.;
- Debetinio ir kreditinio įsiskolinimo 2009–12–31 ataskaita, forma Nr. 6;
- Valstybės lėšų, skirtų kapitalo investicijoms finansuoti, panaudojimo pagal asignavimų valdytojus ir investicijų projektus 2009–12–31 ataskaita, forma Nr. B-11;
- Savivaldybės biudžeto išlaidų mokinio krepšeliui finansuoti įvykdymo 2009–12–31 ataskaita, forma Nr. B-13;

➤ Savivaldybės biudžeto išlaidų plano valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti 2009–12–31 ataskaita, forma Nr. B-14;

➤ Savivaldybės biudžeto išlaidų valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti įvykdymo 2009–12–31 ataskaita, forma Nr. B-15.

Kontrolės ir audito tarnyba, siekdama nustatyti, ar asignavimų valdytojų pateiktose biudžeto išlaidų sąmatų įvykdymo ataskaitose nėra reikšmingų informacijos iškraipymų bei įvertinti savivaldybės biudžeto asignavimų panaudojimą, kitus Savivaldybės administracijos tvarkomus duomenis, 2009–2010 metais atliko¹:

1. Pasvalio apylinkių seniūnijos finansinį auditą;
2. Pušaloto seniūnijos finansinį auditą;
3. Pasvalio pedagoginės psichologinės tarnybos finansinį auditą;
4. Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos finansinį auditą;
5. Pasvalio Lėvens pagrindinės mokyklos finansinį auditą;
6. Pasvalio Svalios pagrindinės mokyklos finansinį auditą;
7. Žilpamūšio pagrindinės mokyklos finansinį auditą;
8. Kriklinių pagrindinės mokyklos finansinį auditą;
9. Narteikių darželio-mokyklos „Linelis“ finansinį auditą;
10. Pasvalio sporto mokyklos finansinį auditą;
11. VšĮ „Pasvalio krepšinio klubas“ skirtų Savivaldybės biudžeto asignavimų panaudojimo patikrinimą.

Audito metu didžiausias dėmesys buvo skiriamas 2009 metų Savivaldybės biudžeto sudarymo teisingumui ir teisėtumui, pajamų ir išlaidų užduoties įvykdymo analizei, finansinės atskaitomybės teisingumui. Siekiant įvertinti vidaus kontrolės procedūrų efektyvumą, buvo vertinta vidaus kontrolės aplinka apklausų būdu, kontrolės testais.

Vertinant Savivaldybės biudžeto sudarymo, tvirtinimo, tikslinimo apskaitos procedūras ir kontrolės priemones, įvertinta:

- Savivaldybės institucijų patvirtintų taisyklių, tvarkų, reglamentų ir kitų dokumentų biudžeto sudarymo, keitimo, vykdymo, apskaitos klausimais, numatytų įstatymais ir poįstatyminiais teisės aktais, laikymasis;
- pareigų atskyrimas;
  - Savivaldybės biudžeto projekto rengimas ir svarstymas;
  - asignavimų perdavimo procedūros.

Šio audito metu buvo naudojamosi Kontrolės ir audito tarnybos 2009 metais atliktų asignavimų valdytojų finansiniais auditais.

---

¹Atliktų auditų ataskaitos ir išvados publikuojamos Savivaldybės interneto puslapyje www.pasvalys.lt

I. SAVIVALDYBĖS BIUDŽETO RENGIMAS, PATVIRTINIMAS, TIKSLINIMAS

Teisinis reglamentavimas

Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo (Žin., 1990, Nr. 24-596; 2004, Nr. 4-47) 26 straipsnio 1, 4 dalimis, 27 straipsnio 3, 4 dalimis bei Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr. 55-1049; 2000, Nr. 91-2832; 2003, Nr. 17-704; 2008, Nr. 113-4290) 16 straipsnio 2 dalies 15–17 punktais, 29 straipsnio 8 dalies 5 punktu, 30 straipsnio 2 dalies 3 punktu ir 51 straipsniu įtvirtintas Savivaldybės biudžeto sudarymo, tvirtinimo ir jo vykdymo funkcijų atskyrimo principas. Savivaldybės biudžeto sudarymo ir vykdymo srityje atstovaujamajai institucijai – Savivaldybės tarybai – įstatymų numatytos šios funkcijos: patvirtinti (tikslinti) Savivaldybės biudžetą; tvirtinti Savivaldybės socialines, ekonomines ir kitas programas; nustatyti Savivaldybės biudžeto asignavimų administravimo tvarką; nustatyti Savivaldybės administracijos direktoriaus rezervo dydį ir jo panaudojimo taisykles ir kitas tvarkas.

Biudžeto sandaros įstatymo 11 straipsniu įtvirtintas informacijos apie biudžetą viešumo principas. Informacija apie biudžeto sudarymą, priėmimą, vykdymą, vertinimą, kontrolę turi būti aiški ir vieša, išskyrus informaciją, kuri įstatymų nustatyta tvarka yra valstybės paslaptis. Informaciją apie patvirtintus savivaldybių biudžetus, jų vykdymą savivaldybės administracijos direktorius privalo skelbti vietinėse informavimo priemonėse. Siekiant įgyvendinti šias nuostatas, turi būti užtikrintas atviras, aiškus biudžeto procesas. Siekiant užtikrinti skaidrų ir į visuomenę bei jos problemas nukreiptą biudžeto sudarymą, didinti pasitikėjimą Savivaldybės tarybos ir kitų institucijų veikla, turi būti sudarytos sąlygos viešam biudžeto valdymo procesui įgyvendinti. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas biudžeto planavimo ir tvirtinimo etapams. Visuomenės (rajo gyventojų, nevyriausybinų organizacijų ir kt.) įtraukimas į Savivaldybės finansinių išteklių valdymo procesą yra viena iš svarbiausių efektyvaus valdymo sąlygų. Su biudžeto procesu susijusi informacija turi būti pateikiama visuomenei patogia ir visiems prieinama forma.

Vietos savivaldos įstatymo 51 straipsnio 4 dalyje nustatyta pareiga savivaldybėms sudaryti sąlygas gyventojams savivaldybės tarybos veiklos reglamento nustatyta tvarka svarstyti biudžeto projektą.

Savivaldybės tarybos 2007 m. birželio 6 d. sprendimu Nr. T1-57 patvirtintame Pasvalio rajono savivaldybės tarybos veiklos reglamente nenustatyta tvarka, kaip rajono gyventojai gali susipažinti su Savivaldybės biudžeto projektu, jį svarstyti, teikti pasiūlymus ir pastabas. Reglamentas pakeistas Savivaldybės tarybos 2009 m. gegužės 13 d. sprendimu Nr. T1-86.

Biudžeto sandaros įstatymo 26 straipsnio 1 dalimi nustatyta, kad savivaldybės biudžeto projektą rengia savivaldybės vykdomoji institucija, remdamasi Biudžeto sandaros įstatymu, kitais įstatymais, Seimo patvirtintais savivaldybių biudžetų finansiniais rodikliais, Vyriausybės patvirtinta biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarka, valstybinės statistikos duomenimis,

socialinėmis ir ekonominėmis programomis, taip pat Savivaldybės biudžeto asignavimų valdytojų programomis ir jų sąmatų projektais.

Vietos savivaldos įstatymo 51 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad Savivaldybės biudžeto sudarymo pagrindas yra savivaldybės tarybos patvirtintos socialinės, ekonominės ir kitos programos, taip pat savivaldybių funkcijoms įgyvendinti reikalingų lėšų skaičiavimai.

Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 15 d. nutarimu Nr. 751², 32 punktu savivaldybėms rekomenduojama sudarant savivaldybių biudžetus taikyti strateginio planavimo ir biudžeto sudarymo pagal programas principus, nustatytus Strateginio planavimo metodikoje, atitinkamai papildytus pagal savo poreikius.

Biudžeto sandaros įstatymo 26 straipsnio 2 dalimi nustatyta, kad savivaldybės vykdomoji institucija parengtą biudžeto projektą teikia savivaldybės tarybai savivaldybės tarybos reglamento nustatyta tvarka.

Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklių 37 punktu Savivaldybės administracijos direktorius įpareigotas parengtą Savivaldybės biudžeto projektą teikti Savivaldybės tarybai. Savivaldybės taryba svarsto biudžeto projektą atsižvelgdama į savivaldybės vykdomosios institucijos pranešimus, Savivaldybės tarybos komitetų pasiūlymus ir išvadas.

Biudžeto sandaros įstatymo 26 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad savivaldybės biudžetą tvirtina Savivaldybės taryba. Sprendime turi būti nurodoma bendra pajamų suma ir jų paskirstymas pagal pajamų rūšis; bendra asignavimų suma ir jų paskirstymas biudžetinėms įstaigoms ar savivaldybių administracijos padaliniais programoms vykdyti.

Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 8 dalies 5 punktas Savivaldybės vykdomajai institucijai – administracijos direktoriui – nustato pareigą administruoti Savivaldybės biudžeto asignavimus, organizuoti Savivaldybės biudžeto vykdymą ir atsakomybę už Savivaldybės ūkinę bei finansinę veiklą.

Biudžeto sandaros įstatymo 23 straipsniu nustatyta, kad Savivaldybės biudžeto asignavimai gali būti naudojami Vietos savivaldos įstatymui ir kitiems įstatymams įgyvendinti vykdant Savivaldybės biudžeto asignavimų valdytojų patvirtintas programas.

Vietos savivaldos įstatymo 50 straipsnio 3 dalimi nustatyta, kad Savivaldybių biudžetų lėšos gali būti naudojamos tik savivaldybių funkcijoms: savivaldybių tarybų patvirtintoms socialinėms ir ekonominėms, kitoms programoms įgyvendinti, savivaldybių biudžetinėms įstaigoms išlaikyti ir viešųjų paslaugų teikimui organizuoti.

---

² Žin. 2004, Nr. 96-3531; 2005, Nr. 78-2840.

Biudžeto sandaros įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad savivaldybių biudžetų asignavimų valdytojai yra savivaldybių biudžetinių įstaigų ar savivaldybių administracijos padalinių, nurodytų savivaldybės tarybos patvirtintame savivaldybės biudžete, vadovai.

Savivaldybės administracijos direktoriaus 2004 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. DV-388 patvirtintų Pasvalio rajono savivaldybės administracijos Finansų skyriaus veiklos nuostatų 4 punktu nustatyta Finansų skyriaus paskirtis – formuoti Pasvalio rajono savivaldybės biudžetą, vykdyti pajamų ir išlaidų apskaitą, analizuoti savivaldybės biudžeto vykdymą, finansuoti asignavimų valdytojus, numatytais terminais iš asignavimų valdytojų priimti ir tikrinti finansinę atskaitomybę, sudaryti periodines ir metinę finansines ataskaitas ir nustatytais terminais pateikti Finansų ministerijai. Nuostatų 8 punktu nustatyti pagrindiniai skyriaus uždaviniai:

- užtikrinti teisės aktų, reglamentuojančių Savivaldybės biudžeto finansus, įgyvendinimą Pasvalio rajono savivaldybėje;
- valdyti Savivaldybės biudžete esančius pinigų išteklius ir Savivaldybės skolą;
- užtikrinti efektyvų Savivaldybės biudžeto lėšų naudojimą;
- pagal Finansų ministerijos metodinius nurodymus sudaryti finansinę atskaitomybę.

Savivaldybės taryba 2007 m. lapkričio 28 d. sprendimu Nr. T1-205 patvirtino Pasvalio rajono savivaldybės biudžeto sudarymo, vykdymo, biudžeto asignavimų administravimo ir atskaitomybės taisykles.

Savivaldybės administracijos direktoriaus rezervo sudarymo ir naudojimo taisyklės, patvirtintos Savivaldybės tarybos 2008 m. vasario 6 d. sprendimu Nr. T1-30.

Pasvalio rajono savivaldybės švietimo įstaigų mokinio krepšelio lėšų paskirstymo, perskirstymo, atsiskaitymo už išvykusius mokinius ir nepanaudotų lėšų naudojimo tvarkos aprašas patvirtintas Savivaldybės tarybos 2008 m. rugsėjo 30 d. sprendimu Nr. T1-184 .

Bendrojo lavinimo mokyklų ūkio lėšų planavimo ir finansavimo tvarka patvirtinta Savivaldybės tarybos 2004 m. vasario 25 d. sprendimu Nr. T1-54.

Audito metu nustatyti faktai

Strateginis planavimas – sistema, užtikrinanti viso strateginio valdymo proceso, kurio metu nustatomos veiklos kryptys ir būdai, kaip efektyviausiai panaudoti turimus ir planuojamus gauti finansinius, materialinius ir darbo išteklius misijai vykdyti, numatytiems tikslams pasiekti, realizavimą, taip pat veiklos stebėseną ir atsiskaitymas už rezultatus.

Pastebėjimas. Savivaldybės taryba 2005 m. sausio 19 d. sprendimu Nr. T1-12 patvirtino Pasvalio rajono plėtros iki 2014 m. strateginį planą, kuriuo nustatytos viso rajono valdymo proceso veiklos kryptys ir būdai. Tai ilgalaikė rajono raidos strategija. Strateginio planavimo sistemos vidutinės (3–5 metų) trukmės strateginio planavimo dokumentai rajone neparengti.

Strateginio planavimo metodikos 44 punktas rekomenduoja sudaryti institucijos strateginio planavimo grupę institucijos strateginio veiklos plano rengimui organizuoti ir koordinuoti, jo įgyvendinimui prižiūrėti, biudžetiniais metais pasiektiems rezultatams įvertinti, iškilusioms problemoms analizuoti ir planuojamo laikotarpio veiklos prioritetams nustatyti (alternatyva – šias funkcijas pavesti institucijos struktūriniam padalinii).

Administracijos direktoriaus 2008 m. spalio 1 d. įsakymu Nr. DV-618 patvirtintų Pasvalio rajono savivaldybės administracijos Investicijų ir turto valdymo skyriaus nuostatų 6.4 punktu skyriui nustatytas vienas iš uždavinių – strateginių plėtros ir veiklos planų rengimas. Investicijų ir turto skyriaus vedėjui pavesta organizuoti rajono strateginio plėtros plano rengimą. Kitų skyriaus darbuotojų pareigybų aprašymuose funkcijos, susijusios su strateginio plėtros ir veiklos planų rengimu, koordinavimu, priežiūra ir kt. nenumatytos.

Pastebėjimas. Savivaldybėje nenustatyta strateginio valdymo organizacinė struktūra, nesudaryta strateginio planavimo grupė, neregamentuotas strateginio veiklos plano rengimo, vykdymo, stebėsenos, kontrolės ir rezultatų vertinimo procesas.

Strateginio planavimo metodikos (Žin., 2002, Nr. 57-2312; 2007, Nr. 23-879) 9 punktu nustatyta, kad kasmetinis biudžeto planavimo procesas prasideda prioritetų nustatymu. Prioritetai turėtų nurodyti, kuria kryptimi ir kaip reikia planuoti įstaigų veiklą.

Pastebėjimas. Savivaldybės taryboje prioritetai 2009 metams nenustatyti.

Strateginio planavimo metodika reglamentuoja, jog programos rengiamos strateginiams tikslams įgyvendinti. Programa – strateginio veiklos plano dalis, kurioje turi būti nustatyti programos tikslai, uždaviniai, priemonės (projektai), vertinimo kriterijai ir numatomi asignavimai. Programos tikslai turi būti aiškūs ir nustatyti rezultatą, kurį norima pasiekti per tam tikrą laikotarpį.

Savivaldybės tarybos 2009 m. vasario 11 d. sprendimu Nr. T1-1 patvirtintos devynios Pasvalio rajono savivaldybės 2009 metais numatomos vykdyti programos ir jų aprašymai, kurių pagrindu buvo formuojamas 2009 metų Savivaldybės biudžetas.

Pastebėjimas. Susipažinę su patvirtintomis programomis manome, kad programų tikslai ne visais atvejais formuluojami tinkamai; dalis programų tikslų nukreipti į teisės aktais institucijoms ir įstaigoms pavestas vykdyti funkcijas, o ne į rezultatus (02, 03, 06 programos); formuluojami pernelyg platūs ir neapibrėžti programos tikslai, dėl ko būtų sudėtinga vertinti bendrą programos rezultatą, stebėti jos poveikį. Keturios patvirtintos programos (01; 02; 03; 04) vykdomos kelių asignavimų valdytojų, todėl yra rizika, kad gali iškilti šių programų koordinavimo, įgyvendinimo ir finansavimo problemų.

Strateginio planavimo metodika programos priemonę apibrėžia kaip užsibrėžto uždavinio įgyvendinimo būdą ir veiksmus, kuriems naudojami žmogiškieji, finansiniai ir materialiniai ištekliai. Programos vertinimo kriterijai turi būti grindžiami programų tikslais ir uždaviniais, būti

realūs, teisingi, aiškūs, nesudėtingi, leisti daryti palyginimus, vertinti sąnaudas, darbo krūvį, rezultatus ir naudą, būti palyginami laiko atžvilgiu.

Vertinti viešojo juridinio asmens strateginių arba kitų veiklos planų, programų vykdymą bei valstybės ir savivaldybės turto naudojimą ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriais – vienas iš pagrindinių vidaus audito uždavinių³. Todėl biudžeto asignavimų valdytojų ir jiems pavaldžių biudžetinių įstaigų ir kitų subjektų programų vykdymą vertina vidaus audito tarnybos, vadovaudamosi Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymu⁴.

Pastebėjimas. Savivaldybės tarybos patvirtintose programose nenumatytos priemonės kiekvienam iškeltam uždaviniui įgyvendinti; nesuformuluoti programų ir jų uždavinių vykdymo vertinimo kriterijai; programoje nenurodyti numatomi asignavimai kiekvienos programos įgyvendinimui. Dėl paminėtų patvirtintų programų trūkumų, mes negalime pritaikyti audito procedūrų ir įvertinti programų įgyvendinimo rezultatų bei pasisakyti dėl Savivaldybės biudžeto lėšų skyrimo ir panaudojimo ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo.

2009 metų Savivaldybės biudžeto projektą rengė Savivaldybės administracijos Finansų skyrius.

Pastebėjimas. Biudžeto projektas viešam rajono gyventojų svarstymui nebuvo paskelbtas spaudoje. Biudžeto projektas buvo skelbiamas tik Savivaldybės interneto svetainėje, tačiau tai neužtikrina galimybės kiekvienam rajono gyventojui susipažinti su biudžeto projektu dėl ribotos galimybės naudotis internetu.

Vadovaudamasi Vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 15 punktu ir Biudžeto sandaros įstatymo 26 straipsnio 4 dalimi, Savivaldybės taryba 2009 m. vasario 11 d. sprendimu Nr. T1-4 patvirtino Pasvalio rajono savivaldybės 2009 metų biudžetą. Jame patvirtinta: 83168,1 tūkst.Lt, pajamų, iš jų: 41812,7 tūkst. Lt speciali tikslinė dotacija, 2045,4 tūkst. Lt specialiųjų programų lėšos; specialiųjų programų lėšų likutį 153,3 tūkst.Lt, metų pradžios biudžeto lėšų likutį 1709,0 tūkst. Lt ir Savivaldybės biudžeto asignavimus pagal asignavimų valdytojus ir programas – 85030,4 tūkst. Lt tūkst. Lt, iš jų 70,0 tūkst. Lt – Administracijos direktoriaus rezervas. Vadovaujantis Biudžeto sandaros įstatymo 24 straipsnio 1 dalimi, numatyta 210,6 tūkst. Lt apyvartos lėšų, kurios naudojamos laikinam pajamų trūkumui padengti.

Pastebėjimas. 2009 metų Savivaldybės biudžetas patvirtintas laikantis Biudžeto sandaros įstatymo 21 straipsnio 3 dalies ir 26 straipsnio 5 dalies reikalavimų.

2009 metų Savivaldybės biudžetas Savivaldybės tarybos sprendimais buvo tikslintas penkis kartus: 2009 m. birželio 12 d. Nr. T1-125; 2009 m. rugpjūčio 26 d. T1-175; 2009 m. rugsėjo 29 d. Nr. T1-195; 2009 m. lapkričio 25 d. Nr. T1-251; 2009 m. gruodžio 29 d. Nr. T1-

³ Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 4 punktas (Žin., 2002, Nr. 123-5540; 2007, Nr. 110-4489; 2009, Nr. 85-3583).

⁴ Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 37 straipsnio 4 dalis (Žin., 2004, Nr. 4-47; 2007, Nr. 77-3050; 2008, Nr. 137-5375).

283. Po paskutinio patikslinimo Savivaldybės biudžeto planas sudarė 80400,3 tūkst. Lt pajamų (įskaitant likučius 2009 metų pradžiai) ir 80400,3 tūkst. Lt išlaidų, iš jų: paprastosios išlaidoms – 73049,9 tūkst. Lt, iš jų darbo užmokesčiui – 48273,6 tūkst. Lt; turtui įsigyti – 7344,2 tūkst. Lt; kitoms savivaldybėms perduodamos mokinio krepšelio lėšos – 6,2 tūkst. Lt.

Biudžeto sandaros įstatymas suteikia galimybę ne tik Savivaldybės tarybai, bet ir asignavimų valdytojams keisti programoms patvirtintų biudžeto asignavimų paskirtį pagal ekonominę klasifikaciją, neviršijant patvirtintų bendrųjų asignavimų išlaidoms, iš jų – darbo užmokesčiui, sumų.

Pastebėjimas. Perskirstytos lėšos dažniausiai netenka planuotos paskirties. Mūsų nuomone, dažnas ir daugiausia biudžetinių metų pabaigoje vykdomas biudžeto programoms skirtų lėšų perskirstymas rodo ne visais atvejais optimalų lėšų poreikio planavimą. Lėšų perskirstymas savaime nėra neigiamas procesas, tačiau turėtų būti aiškiai reglamentuoti asignavimų perskirstymo dydis bei tikslinės paskirties keitimo galimybės ir ribos, o taip pat netekusių paskirties asignavimų panaudojimo būdai. Teikdami Išvadą dėl 2008 m. Savivaldybės biudžeto įvykdymo apyskaitos, buvome atkreipę dėmesį, kad turėtų būti išsamiau nagrinėjamos priežastys, kodėl prašoma keisti asignavimų paskirtį.

IŠVADOS:

1. Teigiamai vertindami programinio biudžeto sistemos pažangą, dar kartą atkreipiame dėmesį į tai, kad Savivaldybės tarybos patvirtintos biudžetinės programos neatitinka strateginio planavimo metodikoje išdėstytų rekomendacijų – programose nenumatytos priemonės kiekvienam iškeltam uždaviniui įgyvendinti; nesuformuluoti programų ir jų uždavinių vykdymo vertinimo kriterijai; nepatvirtinti asignavimai kiekvienos programos įgyvendinimui. Programų tikslai daugiau orientuoti į teisės aktais Savivaldybei pavestų funkcijų įgyvendinimą, o ne į aiškiai apibrėžtus rezultatus. Programų uždaviniai neapibrėžia siekiamo rezultato, neužtikrina galimybės jį palyginti su objektyviais rodikliais. Nėra patvirtintų strateginių tikslų (prioritetų), kurie turėtų nurodyti, kuria kryptimi ir kaip reikia planuoti įstaigų veiklą. Dėl paminėtų trūkumų mes negalime pritaikyti audito procedūrų ir įvertinti programų įgyvendinimo rezultatų bei pasisakyti dėl Savivaldybės biudžeto lėšų joms skyrimo ir panaudojimo ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo.

2. Savivaldybėje nenustatyta strateginio valdymo organizacinė struktūra, nesudaryta strateginio planavimo grupė, neregamentuotas strateginio veiklos plano rengimo, vykdymo, stebėsenos, kontrolės ir rezultatų vertinimo procesas.

3. Savivaldybės biudžeto projektas daugiau pagrįstas ne biudžeto programų tikslais, bet asignavimų valdytojų poreikiais.

4. Biudžeto viešumo principas reikalauja užtikrinti, kad rajono gyventojams būtų teikiamas Savivaldybės biudžeto projektas viešam svarstymui, numatoma pakankamai laiko ir tinkamas

būdas pasiūlymams, pastebėjimams teikti. Svarstant 2009 metų biudžeto projektą nebuvo pilnai užtikrintas Biudžeto sandaros įstatymo 11 straipsnyje ir Vietos savivaldos įstatymo 51 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas biudžeto viešumo principas.

5. Pasvalio rajono savivaldybės 2009 metų biudžetas patvirtintas ir patikslintas vadovaujantis Lietuvos Respublikos įstatymais ir kitais teisės aktais.

6. Savivaldybės taryboje tikslinant Savivaldybės biudžeto asignavimų paskirstymą tarp programų, asignavimai nesiejami su šių programų įvykdymo rezultatais, kas, mūsų nuomone, menkina programinio biudžeto esmę.

REKOMENDACIJOS:

1. Siekiant tinkamai organizuoti ir įgyvendinti strateginį planavimą, Savivaldybės taryba turėtų patvirtinti strateginius tikslus (prioritetus) ir rodiklius (vertinimo kriterijus) atskiroms veiklos sritims stebėti, pasiektiems rodikliams vertinti. Turi būti aiškiai nustatyti ir stebimi ryšiai tarp ilgalaikio Pasvalio rajono plėtros strateginio plano, Savivaldybės tarybos tvirtinamų prioritetų bei įstaigų strateginių veiklos planų.

2. Siekiant užtikrinti skaidrų ir į visuomenę bei jos problemas nukreiptą biudžeto sudarymą, kuo efektyvesnį Savivaldybės biudžeto finansinių išteklių valdymą ir naudojimą, turėtų būti sudarytos sąlygos viešam biudžeto valdymo procesui įgyvendinti ir skiriamas didesnis dėmesys biudžeto projekto rengimo procesui ir informacijai, teikiamai šio proceso metu. Rengiant, svarstant ir tvirtinant Savivaldybės biudžetą privalu laikytis ir Biudžeto sandaros įstatymo 11 straipsnio, Vietos savivaldos įstatymo 51 straipsnio 4 dalies ir Savivaldybės tarybos 2009 m. gegužės 13 d. sprendimu Nr. T1-86 patvirtinto Savivaldybės tarybos veiklos reglamento reikalavimų. Su biudžeto procesu (sudarymu, priėmimu, vykdymu) susijusi informacija turi būti teikiama visuomenei patogia ir visiems prieinama forma.

3. Savivaldybės institucijos ir įstaigos turėtų nustatyti aiškesnius veiklos prioritetus ir laukiamus veiklos rezultatus. Tobulintina biudžeto programų vertinimo sistema. Tvirtinant Savivaldybės biudžeto programų aprašymus būtina numatyti priemones uždaviniams įgyvendinti, programų ir jų uždavinių vykdymo vertinimo kriterijus. Svarstyti galimybę programoms, kurias įgyvendina keli asignavimų valdytojai, numatyti programos koordinatorius.

4. Strateginio plano ir programų įgyvendinimo stebėseną nepakankama: trūksta apibendrintos informacijos apie Savivaldybės biudžeto lėšų perskirstymą tarp vykdomų programų atvejus ir priežastis, programų rezultatus. Mūsų nuomone, programų planuotus ir pasiektus rezultatus reikėtų susieti su panaudotais biudžeto asignavimais ir šią informaciją pateikti Savivaldybės tarybai kartu su biudžeto įvykdymo ataskaita.

II. BIUDŽETO PAJAMŲ UŽDUOTIES VYKDYMAS

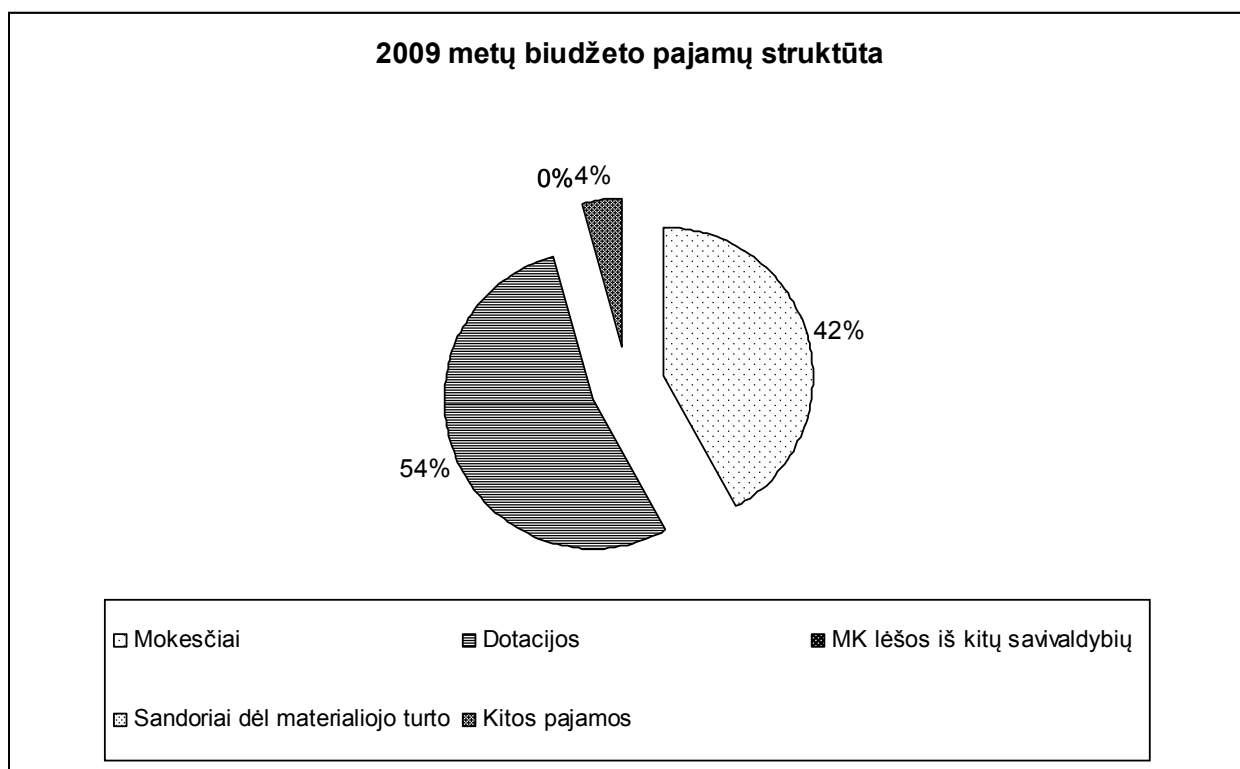
Pasvalio rajono savivaldybės taryba 2009 m. vasario 11 d. sprendimu Nr. T1-4 patvirtino 2009 metų rajono biudžeto pajamas – **85030,4 tūkst. Lt**, iš jų – pajamų su dotacijomis planą 83168,1 tūkst. Lt, specialiųjų programų lėšų likutį išlaidoms dengti -153,3 tūkst. Lt, biudžeto lėšų likutį išlaidoms dengti – 1709 tūkst. Lt. Apyvartos lėšos 210,6 tūkst. Lt. Savivaldybės biudžetas buvo tikslintas penkis kartus: 2009 m. birželio 12 d. Nr. T1-125; 2009 m. rugpjūčio 26 d. Nr. T1-175; 2009 m. rugsėjo 29 d. Nr. T1-195; 2009 m. lapkričio 25 d. Nr. T1-251; 2009 m. gruodžio 29 d. Nr. T1-283. Savivaldybės tarybos 2009 m. gruodžio 29 d. sprendimu Nr. T1-283 patvirtintas galutinis pajamų planas **80400,3 tūkst. Lt**, iš jų – pajamos su dotacijomis 78327,4 tūkst. Lt, biudžeto lėšų likutis išlaidoms dengti – 2072,9 tūkst. Lt.

Faktiškai į 2009 metų biudžetą gauta **74130,7 tūkst. Lt** pajamų. Jas sudarė:

- 31014,5 tūkst. Lt mokesčiai;
- 39846,7 tūkst. Lt dotacijos;
- 3192,9 tūkst. Lt kitos pajamos;
- 66,0 tūkst. Lt sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto;
- 10,6 tūkst. Lt iš kitų savivaldybių gautos moksleivio krepšelio lėšos.

2072,9 tūkst. Lt metų pradžios lėšų likučiai, skirti išlaidoms dengti.

Biudžeto pajamų struktūra pateikta 1 paveiksle.

1 paveikslas

Metinis biudžeto planas su dotacijomis įvykdytas – 94,8 procento, gauta 4196,7 tūkst. Lt mažiau pajamų nei planuota.

1 lentelė. Pasvalio rajono savivaldybės 2009 metų biudžeto pajamos**(tūkst. Lt)**

Pajamų rūšys	Patikslintas planas	Faktiškai gauta	Įvykdymo procentas	Viršyta +, negauta -
Mokesčiai	34646,6	31014,5	89,5	-3632,1
Gyventojų pajamų mokestis	32370,0	28297,7	87,4	-4072,3
Turto mokesčiai	2020	2478,5	122,7	458,5
Prekių ir paslaugų mokesčiai	256,6	238,3	92,9	-18,3
Dotacijos	39892,1	39846,7	99,9	-45,4
Kitos pajamos	3628,1	3192,9	88,0	-435,2
Turto pajamos	560	500,9	89,4	-59,1
Pajamos už prekes ir paslaugas	2292,1	1997,8	87,2	-294,3
Pajamos iš baudų ir konfiskacijos	500	418,2	83,6	-81,8
Kitos neišvardintos pajamos	276	276	100,0	0,0
Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto	150	66	44,0	-84,0
Iš kitų savivaldybių gautos MK lėšos	10,6	10,6	100,0	0,0
Lėšų likučiai metų pradžiai	2072,9	2072,9	100,0	0,0
Iš viso:	80400,3	76203,6	94,8	-4196,7

Šaltinis – Pasvalio rajono savivaldybės biudžeto įvykdymo 2010 m. sausio 1 d. ataskaita (forma Nr. 1-sav, metinė)

Mokesčiai**2 lentelė. Pasvalio rajono savivaldybės 2009 metų mokesčių pajamos****(tūkst. Lt)**

Pajamų rūšys	Patikslintas planas	Faktiškai gauta	Įvykdymo procentas	Viršyta +, negauta -
Gyventojų pajamų mokestis	32370,0	28297,7	87,4	-4072,3
Gyventojų pajamų mokestis (gautas iš VMI)	12919,0	13047,7	101,0	128,7
Gyventojų pajamų mokestis savivaldybių išlaidų struktūros skirtumams išlyginti	11720,0	9135,0	77,9	-2585,0
Gyventojų pajamų mokestis šio mokesčio pajamoms išlyginti	7731,0	6115,0	79,1	-1616,0
Turto mokesčiai	2020,0	2478,5	122,7	458,5
Žemės mokestis	1300,0	1424,3	109,6	124,3
Paveldimo turto mokestis	40,0	49,5	123,8	9,5
Nekilnojamo turto mokestis	680,0	1004,7	147,8	324,7
Prekių ir paslaugų mokesčiai	256,6	238,3	92,9	-18,3
Mokestis už aplinkos teršimą	106,6	114,0	106,9	7,4
Valstybės rinkliavos	140,0	115,0	82,1	-25,0
Vietinės rinkliavos	10,0	9,3	93,0	-0,7
Iš viso :	34646,6	31014,5	89,5	-3632,1

Šaltinis – Pasvalio rajono savivaldybės biudžeto įvykdymo 2010 m. sausio 1 d. ataskaita (forma Nr. 1-sav, metinė)

Pajamų ir pelno mokesčius sudarė gyventojų pajamų mokestis, gautas iš valstybinių mokesčių inspekcijų, gyventojų pajamų mokestis savivaldybių išlaidų struktūros skirtumams išlyginti ir gyventojų pajamų mokestis šio mokesčio pajamoms išlyginti, kurį perveda Finansų ministerija.

➤ Gyventojų pajamų mokestis (su gyventojų pajamų mokesčiu iš Valstybės izdo) sudarė 31014,5 tūkst. Lt arba 40,7 procento rajono biudžeto gautų pajamų ir dotacijų. Per 2009 metus Valstybinė mokesčių inspekcija į rajono biudžetą pervedė 13047,7 tūkst. Lt pajamų ir pelno mokesčių. Metinis planas įvykdytas 101 procentu. 9135,0 tūkst. Lt sudarė lėšos pervedamos iš Valstybės izdo gyventojų pajamų mokesčio savivaldybių išlaidų struktūros skirtumams išlyginti. Planas įvykdytas 77,9 procento, gauta 2585,0 tūkst. Lt mažiau. Gyventojų pajamų mokesčio pajamoms išlyginti gauta 6115,0 tūkst. Lt, planas įvykdytas 79,1 procento, arba gauta 1616,0 tūkst. Lt mažiau nei planuota.

➤ Turto mokesčiai sudarė 3,3 procento gautų biudžeto pajamų ir dotacijų apimties. Per 2009 metus į rajono biudžetą įplaukė 2478,5 tūkst. Lt turto mokesčių, bendras planas įvykdytas 122,7 procentų ir gauta 458,5 tūkst. Lt daugiau nei planuota.

Žemės mokesčio planas įvykdytas 109,6 procento, gauta 124,3 tūkst. Lt daugiau nei buvo planuota. Dėl Savivaldybės tarybos sprendimais suteiktų lengvatų į Savivaldybės biudžetą negauta 0,5 tūkst. Lt žemės mokesčio⁵.

Nekilnojamojo turto mokesčio planas įvykdytas 147,8 procento. Planuota 680,0 tūkst. Lt, gauta 324,7 tūkst. Lt daugiau nei planuota. Nuo nekilnojamojo turto mokesčio Savivaldybės taryba atleido UAB „Pasvalio būtų ūkis“⁶ ir UAB „Kurana“⁷, į Savivaldybės biudžetą negauta 1,3 tūkst. Lt.

Paveldimo turto mokesčio planas įvykdytas 123,8 procento. Planuota 40,0 tūkst. Lt, gauta 9,5 tūkst. Lt daugiau nei planuota.

➤ Prekių ir paslaugų mokesčių įplaukos sudarė 238,3 tūkst. Lt. Planas įvykdytas 92,9 procento arba gauta 18,3 tūkst. Lt mažiau nei planuota.

Mokesčių už aplinkos teršimą gauta 114 tūkst. Lt, arba 7,4 tūkst. daugiau nei planuota.

Valstybės rinkliavų 115,0 tūkst. Lt, arba 25,0 tūkst. Lt mažiau.

Vietinių rinkliavų gauta 9,3 tūkst. Lt, 0,7 tūkst. Lt mažiau nei buvo planuota, planas įvykdytas 93 procentais.

Pastebėjimas. Norime pažymėti, kad atliekant 2008 metų biudžeto vykdymo auditą, daug dėmesio buvo skirta pajamų dalies iš vietinių rinkliavų analizei. Buvo nustatytas nepakankamas vietinių rinkliavų už atitinkamų leidimų išdavimą teisinis reglamentavimas, nepakankama jų vidaus kontrolė, dėl to į Savivaldybės biudžetą buvo nepilnai surenkamos vietinės rinkliavos. *Į pateiktas rekomendacijas neatsižvelgta:*

➤ **nepatvirtinti** leidimų įrengti laikinus kilnojamus įrenginius savivaldybės teritorijoje išdavimo nuostatai bei vietinės rinkliavos dydžiai už juos;

➤ **neperžiūrėti ir nepatikslinti** leidimų atlikti kasinėjimo darbus Savivaldybės viešojo naudojimo teritorijoje, atitverti ją ar jos dalį arba apriboti eismą joje išdavimo, leidimų įrengti išorinę reklamą savivaldybės teritorijoje išdavimo, leidimų prekiauti ar teikti paslaugas Savivaldybės tarybos nustatytose viešosiose vietose išdavimo, leidimų organizuoti komercinius renginius Savivaldybei priklausančiose ar valdytojo teise valdomose viešojo naudojimosi teritorijose išdavimo, gyvūnų (šunų, kačių) registravimo ir laikymo daugiabučiuose namuose nuostatai;

➤ **nenustatos** tipinės leidimų formos ir išduodamų leidimų registravimo tvarkos;

⁵ Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2009 m. lapkričio 25 d. sprendimas Nr. T1-253

⁶ Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2009 m. vasario 11 d. sprendimas Nr. T1-27.

⁷ Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2009 m. gegužės 13 d. sprendimas Nr. T1-124;

- **nenustatytos** papildomos vidaus kontrolės procedūros ir atsakingi asmenys kiekvienai vietinės rinkliavos rūšiai;
- **neužtikrintas** tinkamos vidaus kontrolės sistemos funkcionavimas Vietinių rinkliavų srityje;
- **neužtikrintas** informacijos viešumas apie Savivaldybės išduodamus leidimus, jų išdavimo tvarką ir vietinių rinkliavų dydžius bei jų mokėjimo periodiškumą.

Todėl žymaus pokyčio pajamų gautų iš vietinių rinkliavų 2009 metais nėra. Vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo 30 straipsnio 2 dalies 6 punkto nuostatomis, savivaldybės institucijų sprendimų projektus. Už Savivaldybės tarybos sprendimų projektų parengimą atsakinga Savivaldybės administracija.

Vadovaujantis Žemės mokesčio įstatymo⁸ 7 straipsnio nuostatomis, savivaldybių tarybos savo biudžeto sąskaita turi teisę sumažinti žemės mokestį arba visai nuo jo atleisti. Vadovaujantis Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo⁹ 7 straipsnio 5 dalies nuostatomis, savivaldybių tarybos savo biudžeto sąskaita turi teisę sumažinti mokestį arba visai nuo jo atleisti.

Pastebėjimas. Administracijos direktoriaus įsakymu¹⁰ patvirtinta žemės mokesčio už žemės ūkio paskirties žemę lengvatų suteikimo fiziniams asmenims tvarka. Mūsų nuomone, lengvatų suteikimo kriterijų nustatymas yra Tarybos kompetencija pagal Vietos savivaldos įstatymo¹¹ 16 straipsnio 2 dalies 18 punkto nuostatas. Savivaldybėje nėra patvirtintos nekilnojamojo turto mokesčio lengvatų suteikimo fiziniams ir juridiniams asmenims tvarkos.

Dotacijos

3 lentelė. 2009 metų dotacijų struktūra

				(tūkst. lt)
Dotacijos	Patikslintas planas	Faktiškai gauta	Įvykdymo procentas	Viršyta +, negauta -
Speciali tikslinė dotacija	34797,9	34783,7	100,0	-14,2
Valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti	9022,9	9022,6	100,0	-0,3
Mokinio krepšeliui finansuoti	25775	25761,1	99,9	-13,9
Kitos dotacijos ir lėšos iš kitų valdymo lygių	1321,2	1289,7	97,6	-31,5
Speciali tikslinė dotacija	3773	3773,3	100,0	0,3
Valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti	3773	3773,3	100,0	0,3
Iš viso:	39892,1	39846,7	99,9	-45,4

Šaltinis – Pasvalio rajono savivaldybės biudžeto įvykdymo 2010 m. sausio 1 d. ataskaita (forma Nr. 1-sav, metinė)

2009 metais valstybės biudžeto dotacijos sudarė 39846,7 tūkst. Lt arba 52,3 procento viso biudžeto pajamų su dotacijomis apimties. Dotacijos iš valstybės biudžeto pervestos 99,9 procento. Specialiosios tikslinės dotacijos gauta 34783,7 tūkst. Lt, iš jos valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti – 9022,6 tūkst. Lt, moksleivio krepšeliui finansuoti – 25761,1 tūkst. Lt. Kitos dotacijos ir lėšos iš kitų valdymo lygių – 1289,7 tūkst. Lt, speciali tikslinė dotacija

⁸ 1992 m. birželio 25 d. Nr. I-2675 (Žin., 1992, Nr. 21-612);

⁹ 2005 m. birželio 7 d. Nr. X-233 (Žin., 2005, Nr. 76-2741)

¹⁰ 2006 m. rugsėjo 12 d. įsakymas Nr. DV-442 „Dėl žemės mokesčio ir valstybinės žemės nuomos mokesčio už žemės ūkio paskirties žemę lengvatų suteikimo fiziniams asmenims tvarkos patvirtinimo“

¹¹ 2008 m. rugsėjo 15 d. Nr. X-1722 (Žin., 2008, Nr. 113-4290)

valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti – 3773,3 tūkst.Lt.

Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto

4 lentelė. Pajamų iš sandorių dėl materialiojo ir nematerialiojo turto struktūra 2009 m. (tūkst. Lt)

Pajamų rūšys	Patikslintas planas	Faktiškai gauta	Įvykdymo procentas	Viršyta +, negauta -
<i>Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto</i>	150,0	66,0	44,0	-84,0
Žemė ir žemės gelmių išteklių realizavimo pajamos	150,0	19,2	12,8	-130,8
Kitas ilgalaikis materialusis turtas		46,1		+46,1
Atsargų realizavimo pajamos		0,7		+0,7

Šaltinis – Pasvalio rajono savivaldybės biudžeto įvykdymo 2009 m. sausio 1 d. ataskaita (forma Nr. 1-sav, metinė)

Kitos pajamos

5 lentelė. Kitų pajamų struktūra 2009 m.

(tūkst. Lt)

Kitos pajamos	Patikslintas planas	Faktiškai gauta	Įvykdymo procentas	Viršyta +, negauta -
<i>Turto pajamos</i>	560,0	500,9	89,4	-59,1
Nuomos mokesčiai už valstybinę žemę ir valstybinius vandens telkinius	530,0	448,1	84,5	-81,9
Mokesčiai už valstybinius gamtos išteklius	30,0	52,7	175,7	22,7
<i>Pajamos už prekes ir paslaugas</i>	2292,1	1997,8	87,2	-294,3
Pajamos už atsitiktines paslaugas	1234,5	1020,5	82,7	-214
Įmokos už išlaikymą švietimo, socialinės apsaugos ir kitose įstaigose	1004,6	919,3	91,5	-85,3
Kitos pajamos	53,0	58	109,4	5
<i>Pajamos iš baudų ir konfiskacijų</i>	500,0	418,2	83,6	-81,8
<i>Kitos neišvardintos pajamos</i>	276,0	276,0	100,0	0
<i>Iš viso:</i>	3628,1	3192,9	88,0	-435,2

Šaltinis – Pasvalio rajono savivaldybės biudžeto įvykdymo 2009 m. sausio 1 d. ataskaita (forma Nr. 1-sav, metinė)

Kitų pajamų planas įvykdytas 88,0 procentais, gauta 3192,9 tūkst. Lt arba 435,2 tūkst. Lt mažiau nei planuota.

Kitos pajamos sudaro 4,2 procento visos biudžeto pajamų su dotacijomis apimtį. Nuo žemės nuomos mokesčio Savivaldybės taryba atleido UAB „Pasvalio autobusų parkas“¹², į Savivaldybės biudžetą negauta 3,2 tūkst. Lt.

Pastebėjimas. Nustatyta, kad Žemės ūkio skyriaus pateiktuose žemės nuomos bendrosios nepriemokos 2010 m. sausio 1 d. sąrašuose apskaityta UAB „Pasvalio autobusų parkas“ žemės nuomos mokesčio skola už 2009 metus.

Pajamos už atsitiktines paslaugas - socialinio būsto nuoma

2009 metais atliktų finansinių auditų metu nustatyta, kad Savivaldybėje nenustatyta socialinio būsto, kurį eksploatuoja seniūnijos, nuomos kaina, nesivadovauta Lietuvos Respublikos valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo 10 straipsnio nuostatomis.

Pušaloto seniūnijoje ne su visais gyventojais, gyvenančiais Seniūnijos gyvenamuosiuose būstuose, sudarytos nuomos sutartys. Seniūnija iki 2009 m. gruodžio 31 d. tik vienam gyventojui taikė Savivaldybės valdybos 1998 m. spalio 12 d. sprendimu Nr. 364 „Dėl UAB „Pasvalio butų ūkis“ teikiamų paslaugų tarifų“ patvirtintą gyvenamųjų patalpų nuomos tarifą – 0,36 Lt/kv. m.

¹² Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2009 m. lapkričio 25 d. sprendimas Nr. T1-253;

Pastebėjimas. Savivaldybės taryba nėra nustačiusi socialinio būsto, kurį administruoja seniūnijos, nuomos įkainių, todėl dalis seniūnijų socialinio būsto nuomos mokesčio neima arba ima pagal tarifus patvirtintus UAB „Pasvalio būtų ūkis“, dėl to į Savivaldybės biudžetą pajamos buvo surenkamos nepilnai.

Rajono biudžetui įtakos turi mokesčių permokos ir nepriemokos.

Mokesčio nepriemoka – mokesčių mokėtojo mokesčio įstatymo ar jo pagrindu priimto įstatymo lydimos teisės akto nustatyta tvarka laiku nesumokėta mokesčio suma.

Mokestinė nepriemoka – mokesčio nepriemoka ir mokesčių mokėtojo mokesčio įstatymo ar jo pagrindu priimto lydimos teisės akto nustatyta tvarka laiku nesumokėtos su mokesčiu susijusios sumos¹³.

Mokesčio permoka – mokesčių mokėtojo sumokėta per didelė mokesčio suma.

Mokestinė nepriemoka, tenkanti Pasvalio rajono savivaldybės biudžetui, 2010 m. sausio 1 d. sudarė 308,3 tūkst. Lt arba 166,7 tūkst. Lt didesnė nei 2009 m. sausio 1 d. Mokestinę nepriemoką sudarė¹⁴:

- 68,1 tūkst. Lt žemės mokestis;
- 225,8 tūkst. Lt gyventojų pajamų mokestis;
- 1,4 tūkst. Lt mokestis už aplinkos teršimą;
- 13,0 tūkst. Lt nekilnojamojo turto mokestis.

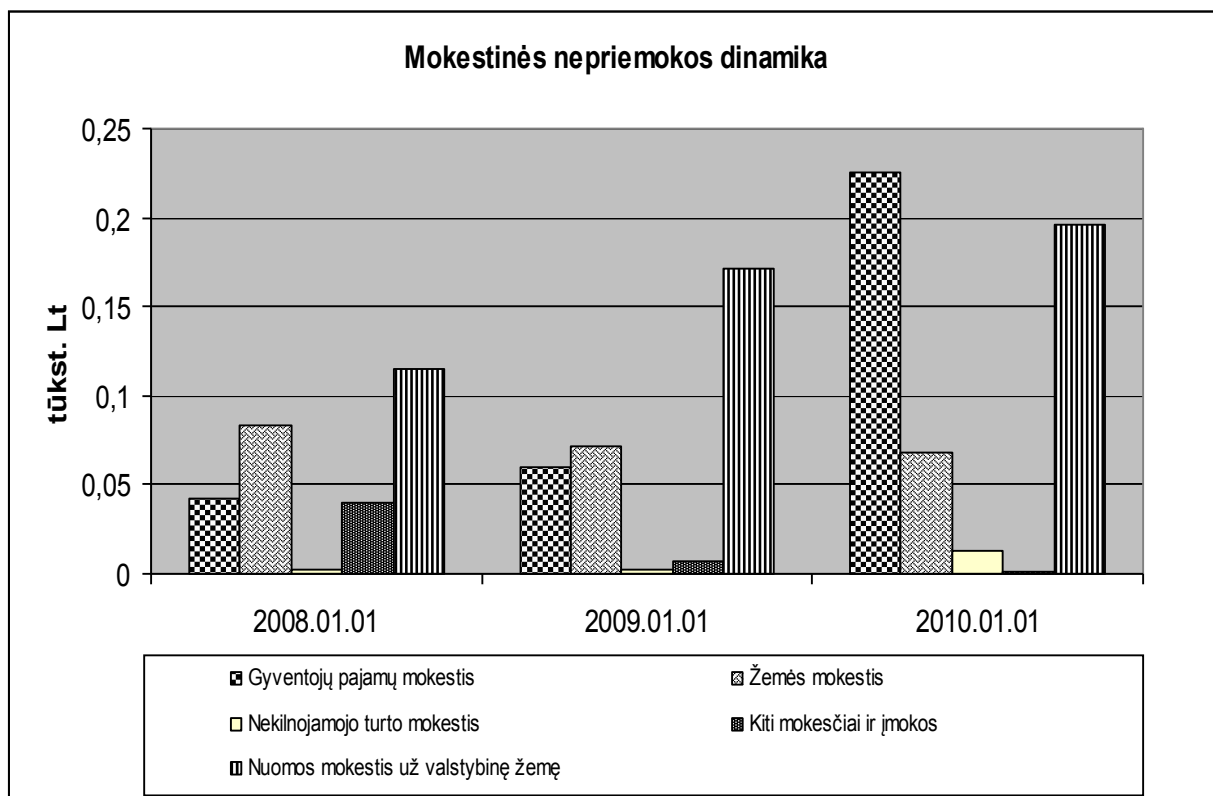
Be to, Savivaldybės administracijos administruojamo nuomos mokesčio už valstybinę žemę nepriemoka 2010 m. sausio 1 d. sudarė 195,7 tūkst. Lt.

Bendra mokestinė nepriemoka Savivaldybės biudžetui 2010 m. sausio 1 d. – 504,0 tūkst. Lt.

Mokestinė nepriemokos dinamika pateikta 2 paveiksle.

¹³ Lietuvos Respublikos 2004 m. balandžio 13 d. Mokesčių administravimo įstatymo Nr. IX–2112 2 straipsnio 9, 10, 17 dalys

¹⁴ Panevėžio apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos Pasvalio skyriaus 2010 m. kovo 9 d. raštas Nr. (23.2.4)-170-321

2 paveikslas

Nuomos mokestis už valstybinę žemę ir valstybinius vandens telkinius

Nuomos mokestį už valstybinę žemę nuo 2003 m. sausio 1 d. administruoja savivaldybės. Savivaldybės administracijos Žemės ūkio skyriaus nuostatų, patvirtintų Pasvalio rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2006 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. DV-296, 5.25–5.27 punktuose numatyta, kad Žemės ūkio skyrius registruoja mokesčio už valstybinę žemę mokėtojus, tikslina jų duomenis; skaičiuoja valstybinės žemės nuomos mokestį fiziniams ir juridiniams asmenims; derina nuomojamos valstybinės žemės plotus su žemėtvarkos darbuotojais, renka dokumentus, suteikiančius teisę į šio mokesčio lengvatą, spausdina deklaracijas mokėtojams; vykdo valstybinės žemės nuomos mokesčio surinkimo kontrolę. Savivaldybės administracijos Finansų skyriaus veiklos nuostatų, patvirtintų Pasvalio rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2004 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. DV-388 9.18 punkte numatyta tvarkyti nuomos mokesčio už valstybinę žemę banko išrašo duomenis, formuoti įskaitymus, grąžinimus.

Nuomos mokesčio už valstybinę žemę administravimo taisyklėse (toliau – Taisyklės), patvirtintose Savivaldybės tarybos 2008 m. gruodžio 29 d. sprendimu Nr. T1-269 „Dėl nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandens fondo vandens telkinius administravimo taisyklių patvirtinimo“, nustatyta kaip tarpama nuomos mokesčio už valstybinę žemę mokėtoju; mokesčio apskaičiavimo tvarka; lengvatų taikymo tarka; nuomos mokesčio už valstybinę žemę surinkimo, permokų grąžinimo, mokestinės nepriemokos pripažinimo beviltiška bei nepriemokų išieškojimo tvarka.

Nuomos mokesčio už valstybinę žemę apskaičiavimas

Taisyklių 23 punkte numatyta, kad neapmokestinamuose sklypuose (daugiabučiuose namuose, daugiabučių namų bendrijose, biudžetinėse įstaigose ir t. t.) įsikūrusios pelno siekiančios įmonės privalo mokėti nuomos mokestį už valstybinę žemę. Duomenis Žemės ūkio skyriui teikia apie mokesčio mokėtojus bei sklypo adresą, plotą, vertę teikia Savivaldybės administracijos Teritorijų planavimo ir ūkio plėtros skyrius.

Pastebėjimas. Savivaldybės administracijos Teritorijų planavimo ir ūkio plėtros skyrius duomenų apie mokesčio mokėtojus bei sklypo adresą, plotą, vertę Žemės ūkio skyriui neteikia nuo 2003 metų. Žemės ūkio skyriui pateikti duomenys¹⁵ apie 36 juridinius ir fizinius asmenis įsikūrusius biudžetinėse įstaigose (29 subjektai) ir daugiabučiuose namuose (7 subjektai). Duomenys pasenę, daugelis subjektų veiklos minėtose įstaigose ir daugiabučiuose namuose nebevykdo, jų vietoje įsikūrę kiti subjektai. Dėl Teritorijų planavimo ir ūkio plėtros skyriaus neteikiamų duomenų neapskaičiuojamas nuomos mokestis už valstybinę žemę, negaunamos pajamos į Savivaldybės biudžetą.

Teritorijų planavimo ir ūkio plėtros skyriaus nuostatuose, patvirtintuose Pasvalio rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2006 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. DV-296, duomenų apie mokesčio mokėtojų įsikūrusių neapmokestinamuose sklypuose (daugiabučiuose namuose, daugiabučių namų bendrijose, biudžetinėse įstaigose ir t. t.) sklypo adresą, plotą, vertę teikimo funkcija nenumatyta.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. lapkričio 19 d. nutarimu Nr. 1798 „Dėl nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius“ (Žin., 2002, Nr. 112-4993; 2008, Nr. 107-4097) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 10 d. nutarimu Nr. 1387 „Dėl žemės nuomos mokesčio už valstybinės žemės sklypų naudojimą“ (Žin., 2003, Nr. 106-4755; 2008, Nr. 107-4098) nustatyti mokesčio dydžio intervalai, o konkrečius nuomos mokesčio tarifus įpareigos nustatyti savivaldybės, kurių teritorijoje yra naudojami valstybinės žemės sklypai ir apie tai informuoti valstybinės žemės sklypų naudotojus.

Savivaldybės tarybos 2009 m. birželio 12 d. sprendimu Nr. T1-126 „Dėl žemės mokesčio ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius tarifų, lengvatų ir mokėjimo terminų nustatymo 2009 metams“ nustatyti žemės mokesčio ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius tarifai, lengvatos, nuomos mokesčio apskaičiavimo ir mokėjimo terminai 2009 metams.

Žemės ūkio skyriaus pateiktais duomenimis, Savivaldybės administracijos duomenų bazėje 2009 metais užregistruoti 2571 nuomos mokesčio už valstybinę žemę mokėtojai, iš jų 2382 fiziniai asmenys ir 189 juridiniai asmenys. *Nuomos mokesčio už valstybinę žemę už 2009 metus priskaičiuota 330,8 tūkst. Lt:* fiziniams asmenims – 174,8 tūkst. Lt; juridiniams asmenims – 156,0

¹⁵ Pasvalio rajono savivaldybės valdybos sprendimai 2002 m. birželio 24 d. Nr. 213; 2002 m. liepos 15 d. Nr. 235.

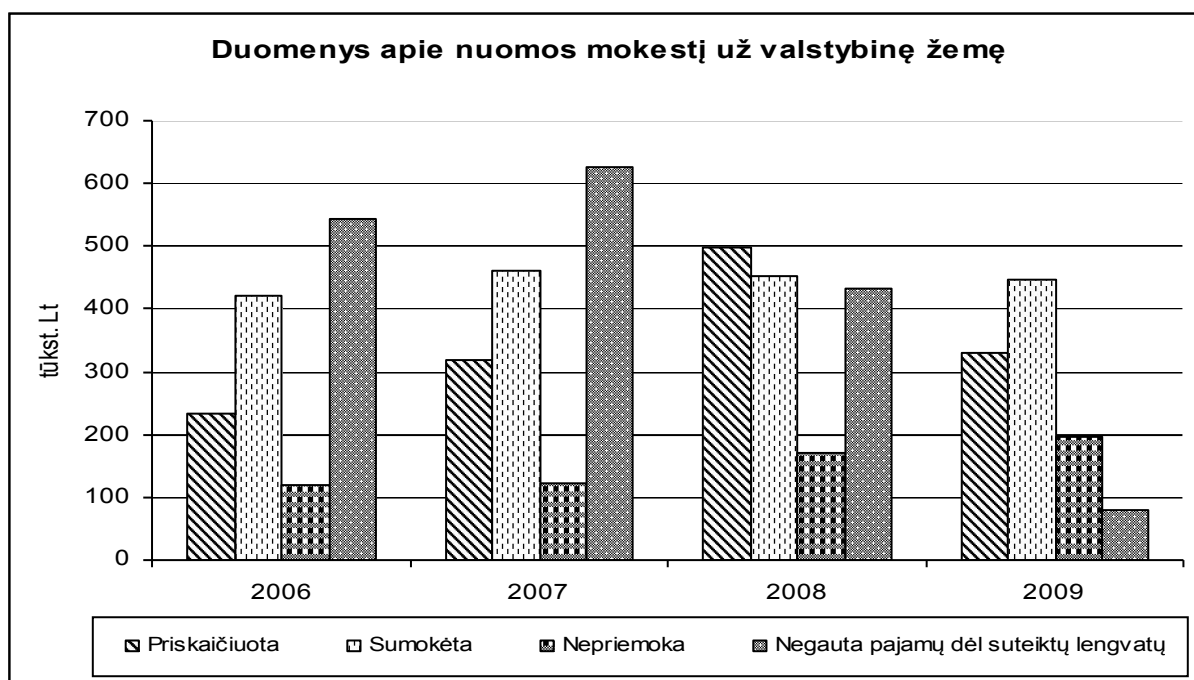
tūkst. Lt. Iki 2009 m. gruodžio 31 d. sumokėta **447,0 tūkst. Lt** (įskaitant 2003–2008 metų mokesčio nepriemoką).

Nuomos mokesčio už valstybinę žemę nepriemokos ir jų išieškojimas

Žemės ūkio skyriaus pateiktais duomenimis, nuomos mokesčio už valstybinę žemę bendroji nepriemoka sudarė: 2004 m. sausio 1 d. – 101,6 tūkst. Lt, 2005 m. sausio 1 d. – 141,2 tūkst. Lt, 2006 m. sausio 1 d. – 140,0 tūkst. Lt, 2007 m. sausio 1 d. – 118,7 tūkst. Lt; 2008 m. sausio 1 d. – 122,3 tūkst. Lt, 2009 m. sausio 1 d. – 171,7 tūkst. Lt, 2010 m. sausio 1 d. – **195,7 tūkst. Lt**.

Pastebėjimas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Žemės ūkio skyriaus pateiktoje bendrosios nepriemokos 2010 m. sausio 1 d. ataskaitoje nurodyta 15,1 tūkst. Lt permoka.

Palyginimui duomenys apie nuomos mokesčio už valstybinę žemę priskaičiavimą, sumokėjimą, nepriemokas ir negautas pajamas dėl suteiktų lengvatų per 2006–2009 metus pateikti 3 paveiksle.

3 paveikslas

Savivaldybės tarybos 2008 m. gegužės 28 d. sprendimu Nr. T1-114 „Dėl žemės mokesčio ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius tarifų, lengvatų ir mokėjimo terminų nustatymo 2008 metams“, nustatant žemės mokesčio ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius tarifus, lengvatas ir mokėjimo terminus 2008 metams, 13.1.–13.2. punktais Žemės ūkio skyrius buvo įpareigotas apskaičiuoti bendrąją nepriemoką 2009 m. gegužės 1 d. ir priminimus skolininkams (fiziniais ir juridiniams asmenims), kurių skola viršija 5 litus, išsiųsti iki 2009 m. gegužės 31 d. Bendroji nepriemoka 2009 m. gegužės 1 d. sudarė **150,9 tūkst. Lt**.

Pastebėjimas. Žemės ūkio skyriaus duomenimis, 2009 m. gegužės 1 d. buvo 619 mokėtojų, kurių skola viršijo 5 Lt. Žemės ūkio skyrius per gegužės mėnesį išsiuntė 608 priminimus 143,4 tūkst. Lt

sumai. 9 priminimai 7,5 tūkst. Lt sumai neišsiųsti, nes nežinoma adresatų gyvenamoji vieta, žemės nuomininkai yra mirę, juridiniai asmenys – išregistruoti. Dėl adresato neradimo į Žemės ūkio skyrių buvo grąžintas 71 neįteiktas priminimas. Žemės ūkio skyrius nepateikė duomenų apie tai, kiek mokesčio mokėtojų gyvenamosios vietos duomenų patikslinta, kiek priminimų išsiųsta patikslintu adresu. Kasmet pastebime ir akcentuojame apie priminimų dėl nežinomos adresatų gyvenamosios vietos neįteikimą. Pasigendame konstruktyvaus bendradarbiavimo tarp Savivaldybės administracijos skyrių keičiantis turima informacija bei prieinamomis duomenų bazėmis.

Taisyklių 29 punkte numatyta, kad Savivaldybės administracija informuoja Panevėžio apskrities viršininko administracijos Žemės tvarkymo departamento Pasvalio rajono Žemėtvarkos skyrių (toliau – Žemėtvarkos skyrius) apie nuomininkus, vengiančius mokėti nuomos mokestį už išsinuomotą valstybinę žemę dėl nuomos sutarčių nutraukimo.

Pastebėjimas. Savivaldybės administracija neinformavo Žemėtvarkos skyriaus apie nuomininkus, vengiančius mokėti nuomos mokestį už išsinuomotą valstybinę žemę dėl nuomos sutarčių nutraukimo.

Taisyklių 34 punkte numatyta, kad mokesčių mokėtojų atranką mokestinei nepriemokai pripažinti beviltiška daro Žemės ūkio skyrius. Atliekant 2008 m. biudžeto vykdymo auditą buvo konstatuota, kad valstybinės žemės nuomos mokesčio skolininkų sąrašuose yra iš Juridinių asmenų registro išregistruotų, bankrutuojančių įmonių.

6 lentelė. Išregistruotų ir bankrutuojančių įmonių - skolininkų sąrašas 2009 m. sausio 1 d.

Eil. Nr.	Įmonės pavadinimas	Juridinio asmens kodas	Nepriemokos suma (Lt)	Pastabos
1.	AB „Pasvalio grūdai“	6920439	2344,54	Išregistruota 2006–10–27
2.	UAB „Manra“	169189821	82,68	Išregistruota 2006–01–04
3.	UAB „Kersmis“	169298571	362,43	Išregistruota 2008–06–04
4.	R. Končiaus įmonė „Romikonda“	169206256	3026,14	Išregistruota 2008–07–08
5.	B. Skurdauskienės veterinarijos vaistinė	6914255	75,60	Savininkė mirusi
6.	ŽŪB „Žabynė“	169155242	342,64	Bankrutavusi 2008–07–15
7.	ŽŪB „Pajiešmeniai“	169157784	1128,05	Bankrutavusi 2009–12–23
8.	UAB „Garna“	169126924	658,3	Bankrutavusi 2009–04–17
9.	G. Griauzdės įmonė	169289412	22,04	Bankrutuojanti 2008–11–27

Pastebėjimas. Žemės ūkio skyrius Beviltiškų skolų nurašymo nagrinėjimo komisijai pateikė tik septynių likviduotų ir išregistruotų mokesčių mokėtojų duomenis (UAB „Manra“, R. Končiaus „Romikonda“, AB „Pasvalio grūdai“, R. Ridlauskienės įmonė, UAB „Kersmis“, V. Čiukšio įmonė „Pastavita“, AB Lietuvos taupomojo banko Pasvalio skyrius) dėl jų skolos 5,8 tūkst. Lt pripažinimo beviltiška. Administracijos direktorius 2009 m. balandžio 9 d. įsakymu Nr. DV-255 „Dėl skolų pripažinimo beviltiškomis“ pripažino šią skolą beviltiška. Finansų skyrius 2009 m. gegužės 21 d. minėtas skolas nurašė ir iškėlė į užbalansinę sąskaitą. Kitų bankrutavusių įmonių

skolos už valstybinės žemės nuomą nepateiktos Beviltiškų skolų nurašymo nagrinėjimo komisijai ir nepripažintos beviltiškomis.

Pagal Taisyklių 35, 41 punktų nuostatas, nesumokėtų nuomos mokesčio už valstybinę žemę įmokų išieškojimui taikomas penkerių metų ieškinio senaties terminas, kuris pradedamas skaičiuoti nuo kitos dienos po termino nuomos mokesčiui sumokėti ir suėjus mokesčio priverstinio išieškojimo senaties terminui, pasibaigia mokestinė prievolė.

Pastebėjimas. Dalis fizinių ir juridinių asmenų (Savivaldybės administracija nepateikė tikslaus asmenų skaičiaus ir sumos) nuomos mokesčio už valstybinę žemę nemoka nuo 2003 metų, susidariusios didelės skolos. Dėl taikomo senaties termino Savivaldybė jau prarado nesumokėto nuomos mokesčio už valstybinę žemę išieškojimo teisę už 2003–2004 metus. Per 2009 metus Savivaldybės administracija nenurašė skolų, kurioms suėjęs priverstinio išieškojimo senaties terminas (2003–2004 metai).

Vadovaujantis Taisyklių 37–39 punktų nuostatomis, nuomos mokesčio už valstybinę žemę nepriemokos išieškojimą vykdo Savivaldybės administracijos Juridinis ir personalo skyrius. Priverstiniam išieškojimui gali būti patraukti asmenys, kurių skola viršija 300 Lt ir įsiskolinimas yra ne trumpesnis kaip dveji metai. Žemės ūkio skyrius apskaičiuoja bendrąją nepriemoką kalendorinių metų rugsėjo 1 d. ir iki spalio 1 d. pateikia duomenis apie skolininkus ir skolos dydį Juridiniam ir personalo skyriui.

Pastebėjimas. Juridiniam ir personalo skyriui pateiktas 46 mokėtojų sąrašas 35,7 tūkst. Lt skolos išieškojimui. 2009 metais buvo renkami teismui pateikti reikalingi dokumentai. Šiuo metu teismui perduoti paruošta 11 mokesčio mokėtojų dokumentai 11,0 tūkst. Lt. skolos išieškojimui.

Nuomos mokesčio už valstybinę žemę lengvatos

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. lapkričio 19 d. nutarimu Nr. 1798 „Dėl nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius“ (Žin., 2002, Nr. 112-4993; 2008, Nr. 107-4097) 1.8. punkte ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 10 d. nutarimu Nr. 1387 „Dėl žemės nuomos mokesčio už valstybinės žemės sklypų naudojimą“ (Žin., 2003, Nr. 106-4755; 2008, Nr. 107-4098) 8 punkte numatyta, kad Savivaldybių tarybos savo biudžeto sąskaita turi teisę mažinti valstybinės žemės nuomos mokestį arba visai nuo jo atleisti.

Taisyklių 9 punkte numatyta, kad Pasvalio rajono savivaldybės taryba savo sprendimu turi teisę mažinti nuomos mokestį už valstybinę žemę, nustatyti minimalią nuomos mokesčio sumą arba visai nuo jo atleisti Savivaldybės biudžeto sąskaita. Mokesčio mokėtojas dėl nuomos mokesčio už valstybinę žemę sumažinimo ar atleidimo nuo jo turi kreiptis į Savivaldybės tarybą, pateikdamas prašymą Savivaldybės administracijoje arba seniūnijoje.

Pastebėjimas. 2006 m. rugsėjo 12 d. administracijos direktoriaus įsakymu Nr. DV-442 „Dėl žemės mokesčio ir valstybinės žemės nuomos mokesčio už žemės ūkio paskirties žemę lengvatų

suteikimo fiziniams asmenims tvarkos patvirtinimo“, patvirtinta lengvatų suteikimo tvarka, kriterijai, terminai. Mūsų nuomone, lengvatų suteikimo kriterijai yra Tarybos kompetencija pagal Vietos savivaldos įstatymo¹⁶ 16 straipsnio 2 dalies 18 punkto nuostatas. Taip pat Savivaldybėje nėra patvirtintos nuomos mokesčio už valstybinę žemę lengvatų suteikimo juridiniams asmenims tvarkos.

Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2009 m. birželio 12 d. sprendimu Nr. T1-126 „Dėl žemės mokesčio ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius tarifų, lengvatų ir mokėjimo terminų nustatymo 2009 metams“ nustatytos lengvatos: neapmokestinamo žemės sklypo dydžio fiziniams asmenims lengvata, atleidimas nuo valstybinės žemės nuomos mokesčio neviršijančio 5 Lt sumos lengvata bei valstybinės žemės nuomos mokesčio nulinio tarifo lengvata.

7 lentelė. Taikytos lengvatos nuomos mokesčiui už valstybinę žemę 2009 metais

Lengvatos pavadinimas	Juridiniai asmenys	Fiziniai asmenys	Iš viso
Neapmokestinamo žemės sklypo dydis		29351,67	29351,67
Valstybinės žemės nuomos mokesčio neviršijantis 5 Lt	3,87	507,29	511,16
Valstybinės žemės nuomos mokesčio nulinis tarifas	44316,71	1054,56	45371,27
Iš viso:	44320,58	30913,52	75234,1
Atleidimas nuo nuomos mokesčio už valstybinę žemę sumokėjimo pagal Savivaldybės tarybos sprendimą (UAB „Pasvalio autobusų parkas“)	3238,50		3238,50
Iš viso:	47559,08	30913,52	78472,6

Pastebėjimas. Dėl Savivaldybės tarybos sprendimais numatytų lengvatų taikymo į Savivaldybės biudžetą negauta 78,5 tūkst. Lt nuomos mokesčio už valstybinę žemę.

Pasvalio rajono savivaldybės taryba 2008 m. rugsėjo 30 d. sprendimu Nr. T1-208 „Dėl savivaldybės tarybos 2008 m. gegužės 28 d. sprendimo Nr. T1-114 „Dėl žemės mokesčio ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius tarifų, lengvatų ir mokėjimo terminų nustatymo 2008 metams“ pakeitimo“ įpareigojo Savivaldybės administraciją iki 2008 m. gruodžio 31 d. parengti programą dėl daugiabučių namų detaliųjų ir geodezinių planų parengimo.

Pastebėjimas. Programa dėl daugiabučių namų detaliųjų ir geodezinių planų parengimo 2009 metais neparengta.

Pastebėjimas. Neskiriamas pakankamas dėmesys nuomos mokesčio už valstybinę žemę apskaičiavimui, apskaičiuotų mokesčių išieškojimui, nerenkami duomenys apie išregistruotas (likviduotas), bankrutavusias įmones, neanalizuojama susidariusi nepriemoka, kuriai suėjęs senaties terminas, nenurašomos beviltiškos skolos, nedaromi patikslinimai žemės nuomotojų registre. Nepakankamai išnaudotos Savivaldybės galimybės administruojant nuomos mokesčių už

¹⁶ Žin., 2008, Nr. 113-4290

valstybinę žemę ir išieškant nesumokėtas mokesčio sumas, dėl to negaunamos lėšos į Savivaldybės biudžetą.

IŠVADOS:

1. Pasvalio rajono savivaldybės 2009 m. biudžeto pajamų užduotis įvykdyta 74130,7 tūkst. Lt arba 94,8 procento, planas neįvykdytas 4196,7 tūkst. Lt pajamų. Palyginus su 2008 metais, biudžeto pajamos sumažėjo 3271,3 tūkst. Lt.

2. Pasvalio rajono savivaldybės biudžetui tenkanti bendroji mokestinė nepriemoka 2010 m. sausio 1 d. sudarė 504,0 tūkst. Lt.

3. 2009 metais, Savivaldybės tarybai atleidus nuo mokesčių, Pasvalio rajono savivaldybė negavo 80,3 tūkst. Lt: žemės mokesčio (0,5 tūkst. Lt), nuomos mokesčio už valstybinę žemę (78,5 tūkst. Lt) ir nekilnojamojo turto mokesčio (1,3 tūkst. Lt) pajamų.

4. Neatsižvelgus į teiktas rekomendacijas atliekant 2008 m. biudžeto įvykdymo auditą, dėl nepakankamo vietinių rinkliavų už atitinkamų leidimų išdavimą teisinio reglamentavimo ir nepakankamos jų vidaus kontrolės į Savivaldybės biudžetą nevisai surenkamos vietinės rinkliavos.

5. Savivaldybės taryba nėra nustačiusi socialinio būsto, kurį administruoja seniūnijos, nuomos įkainių, todėl dalis seniūnijų pajamų už socialinio būsto nuomą neima arba taiko skirtingus, savo nusistatytus įkainius.

6. Administracijos direktoriaus 2006 m. rugsėjo 12 d. įsakymu Nr. DV-442 „Dėl žemės mokesčio ir valstybinės žemės nuomos mokesčio už žemės ūkio paskirties žemę lengvatų suteikimo fiziniams asmenims tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta lengvatų suteikimo tvarka, kriterijai, terminai. Mūsų nuomone, lengvatų suteikimo kriterijai yra Tarybos kompetencija pagal Vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 18 punkto nuostatas. Savivaldybėje nėra patvirtintų nekilnojamojo turto mokesčio lengvatų suteikimo fiziniams ir juridiniams asmenims, nuomos mokesčio už valstybinę žemę lengvatų suteikimo juridiniams asmenims tvarkų.

7. Savivaldybės administracijos atliekama nuomos mokesčio už valstybinę žemę apskaičiavimo kontrolė yra nepakankama. Nustatyta, kad Teritorijų planavimo ir ūkio plėtros skyrius neteikia duomenų, todėl neapskaičiuojamas nuomos mokestis už valstybinę žemę, negaunamos pajamos į Savivaldybės biudžetą. Be to, Teritorijų planavimo ir ūkio plėtros skyrius neparengė daugiabučių namų detaliųjų ir geodezinių planų programos.

8. Savivaldybės administracijos atliekama nuomos mokesčio už valstybinę žemę surinkimo kontrolė yra nepakankama. Tai rodo 2010 m. sausio 1 d. padidėjusi žemės nuomos mokesčio nepriemoka (195,7 tūkst. Lt). Per mažai dėmesio skiriama nuomos mokesčio už valstybinę žemę raginimams, priminimams sumokėti mokestį gražiuoju, neteikiama informacija Žemėtvarkos skyriui dėl nuomos sutarčių nutraukimo. Pasigendama bendradarbiavimo tarp Savivaldybės administracijos skyrių keičiantis turima informacija bei prieinamomis duomenų bazėmis.

9. Dėl nustatyto penkerių metų senaties termino Savivaldybė prarado nesumokėto nuomos mokesčio išieškojimo teisę už 2003–2004 metus. Skolos, susidariusios 2003–2004 metais, nenurašytos į beviltiškas skolas.

10. Nepakankamas dėmesys skiriamas nuomos mokesčio už valstybinę žemę mokėtojų registro analizei. 2010 m. sausio 1 d. nuomos mokesčio už valstybinę žemę mokėtojų registre yra trys bankrutavusios įmonės, mirusių fizinių asmenų. Neteikiami duomenys tokių subjektų skolos pripažinimui beviltiška ir jos nurašymui.

REKOMENDACIJOS:

Vietinių rinkliavų administravimo srityje:

1. Patvirtinti Leidimų įrengti laikinus kilnojamus įrenginius Savivaldybės teritorijoje išdavimo nuostatus bei vietinės rinkliavos dydžius už juos.

2. Peržiūrėti ir patikslinti Leidimų atlikti kasinėjimo darbus savivaldybės viešojo naudojimo teritorijoje, atitverti ją ar jos dalį arba apriboti eismą joje išdavimo, Leidimų įrengti išorinę reklamą savivaldybės teritorijoje išdavimo, Leidimų prekiauti ar teikti paslaugas savivaldybės tarybos nustatytose viešosiose vietose išdavimo, Leidimų organizuoti komercinius renginius savivaldybei priklausančiose ar valdytojo teise valdomose viešojo naudojimosi teritorijose išdavimo, Gyvūnų (šunų, kačių) registravimo ir laikymo daugiabučiuose namuose nuostatus.

3. Nustatyti tipines leidimų formas ir išduodamų leidimų registravimo tvarką.

4. Nustatyti papildomas vidaus kontrolės procedūras ir atsakingus asmenis kiekvienai vietinės rinkliavos rūšiai. Užtikrinti tinkamą vidaus kontrolės sistemos funkcionavimą Vietinių rinkliavų srityje.

5. Užtikrinti informacijos viešumą apie Savivaldybės išduodamus leidimus, jų išdavimo tvarkas ir vietinių rinkliavų dydžius bei jų mokėjimo periodiškumą.

Nuomos mokesčio už valstybinę žemę administravimo srityje:

6. Užtikrinti, kad nuomos mokesčio už valstybinę žemę prievolių nevykdantys asmenys būtų tinkamai perspėti ir imamasi papildomų priemonių nepriemokoms išieškoti.

7. Spręsti klausimą dėl bankrutuojančių, mirusių žemės nuomininkų likusių nesumokėtų nuomos mokesčio už valstybinę žemę įsiskolinimų pripažinimo beviltiškais skolomis ir jų nurašymo iš apskaitos.

8. Nuolat analizuoti nuomos mokesčio už valstybinę žemę mokėtojų registro duomenis ir, esant reikalui, atlikti pakeitimus.

9. Teikti Savivaldybės tarybai tvirtinti kriterijus dėl žemės, nekilnojamojo turto mokesčio ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę lengvatų suteikimo fiziniams ir juridiniams asmenims.

10. Skatinti glaudesnę bendradarbiavimą su valstybės įstaigomis, institucijomis bei su Savivaldybės administracijos skyriais keičiantis turima informacija bei prieinamomis duomenų bazėmis.

III. SAVIVALDYBĖS BIUDŽETO IŠLAIDOS

Savivaldybės tarybos 2009 m. vasario 11 d. sprendimu Nr. T1-4 84960,4 tūkst. Lt biudžeto asignavimų paskirstyta asignavimų valdytojams, 70,0 tūkst. Lt skirta Savivaldybės administracijos direktoriaus rezervui.

Vietos savivaldos įstatymas nuo 2009 m. sausio 1 d. numato galimybę Savivaldybės biudžete numatyti lėšas Mero fondui. 2009 metais Mero fondas nebuvo sudarytas.

Po paskutinio Savivaldybės biudžeto patikslinimo (Savivaldybės tarybos 2009 m. gruodžio 29 d. sprendimas Nr. T1-283) asignavimų suma sumažėjo 4566,3 tūkst. Lt ir sudarė 80394,1 tūkst. Lt, iš jų: paprastosios išlaidoms – 73049,9 tūkst. Lt, iš jų darbo užmokesčiui – 48273,6 tūkst. Lt; turtui įsigyti – 7344,2 tūkst. Lt. Be to, numatyta 6,2 tūkst. Lt mokinio krepšelio lėšų perduoti kitoms savivaldybėms dėl mokinių migracijos.

2009 metais padaryta 75247,4 tūkst. Lt išlaidų, iš jų 68235,5 tūkst. Lt išlaidoms, iš jų – 36028,9 tūkst. Lt darbo užmokesčiui ir 7011,9 tūkst. Lt – turtui įsigyti. Kitoms šalies mokykloms perduota 6,2 tūkst. Lt mokinio krepšelio lėšų.

Biudžeto sandaros įstatymo (Žin., 1990, Nr. 24-596; 2004, Nr. 4-47) 23 straipsnyje nustatyta, kad savivaldybės biudžeto asignavimai naudojami programoms vykdyti. To paties įstatymo 37 straipsnio 3 dalimi nustatyta, kad savivaldybių biudžetų vykdymo, savivaldybių biudžetų asignavimų valdytojų programų sąmatų, savivaldybių biudžetų lėšų apskaitos ir finansinės atskaitomybės auditą atlieka savivaldybių kontrolierių tarnybos, o straipsnio 4 dalimi nustatyta pareiga Vidaus audito tarnybai atlikti biudžeto asignavimų valdytojų ir jiems pavaldžių biudžetinių įstaigų ir kitų subjektų programų vertinimą.

Vertinimas apibrėžiamas kaip sisteminis, tikslinis projekto ar programos sudarymo, vykdymo bei rezultatų pasiekimo įvertinimas ir yra svarbus biudžeto proceso elementas, kurio rezultatai naudojami institucijų sprendimų priėmimo procesui tobulinti, veiklos skaidrumui, atskaitingumui, išlaidų efektyvumui didinti. Tai vienas iš svarbiausių valdymo gerinimo elementų.

Biudžeto sandaros įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punktu nustatyta, kad biudžeto asignavimų valdytojai turi nustatyti ir tvirtinti vadovaujamos institucijos programų išlaidų sąmatas, neviršijant šioms programoms patvirtintų bendrųjų asignavimų, tarp jų - išlaidoms, iš jų - darbo užmokesčiui ir turtui įsigyti, sumų. Biudžeto sandaros įstatymo 7 straipsnio 1 punkte nustatyta, kad asignavimų valdytojai atsakingi už programų vykdymą, išlaidų sąmatų sudarymą ir vykdymą neviršijant patvirtintų asignavimų sumų, už paskirtų asignavimų efektyvų, atitinkantį programoje nustatytus tikslus ir rezultatyvų naudojimą.

Pastebėjimai:

1. Atlikus asignavimų valdytojų Finansų skyriui pateiktų Biudžeto sąmatų įvykdymo apyskaitų (forma Nr. 2) auditą nustatyta klaidų:

- Ustukių pagrindinės mokyklos šildymo faktinės išlaidos sumažintos 1,6 tūkst. Lt, ta pačia suma padidintos kitų prekių faktinės išlaidos;

- Pasvalio sporto mokyklos šildymo faktinės išlaidos sumažintos 1,0 tūkst. Lt, ta pačia suma padidintos kitų paslaugų faktinės išlaidos;

- Lopšelio-darželio „Eglutė“ 0,3 tūkst. Lt kasinių išlaidų, sumokėtų už elektros energiją, apskaityta kitų prekių išlaidų ekonominės klasifikacijos straipsnyje.

2. Pasvalio sporto mokykla, apskaitydama Administracijos direktoriaus 2009 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. DV-822 nurašytas beviltiškas skolas, nesivadovavo buhalterinės apskaitos principais ir taisyklėmis, dėl to neteisingi Išlaidų sąmatų vykdymo 2010 m. sausio 1 d. balanso (forma Nr. 1) 88 eilutės ir Pažymos dėl lėšų sąskaitoje 230 „Finansavimas iš biudžeto“ 4 eilutės duomenys.

Administracijos direktoriaus rezervas

Biudžeto sandaros įstatymo 25 straipsnis numato Savivaldybės tarybai teisę, tvirtinant Savivaldybės biudžetą, kasmet patvirtinti ir Administracijos direktoriaus rezervą (toliau – Rezervas), kuris negali būti didesnis kaip 1 procentas patvirtintų Savivaldybės biudžeto asignavimų sumos. Rezervo lėšos naudojamos tik toms reikmėms, kurių negalima numatyti sudarant ir tvirtinant Savivaldybės biudžetą. Šios lėšos naudojamos ekstremalių situacijų padariniams likviduoti ir kitoms reikmėms pagal Savivaldybės tarybos nustatytas taisykles.

Tvirtindama 2009 metų biudžetą, Savivaldybės taryba nustatė 70,0 tūkst. Lt dydžio Administracijos direktoriaus rezervą.

Savivaldybės tarybos 2008 m. vasario 6 d. sprendimu Nr. T1-30 patvirtintos „Savivaldybės administracijos direktoriaus rezervo sudarymo ir naudojimo taisyklės“ (toliau – Taisyklės) išplečia įstatymu nustatytas rezervo panaudojimo ribas:

5. Rezervo lėšos gali būti naudojamos:

5.1. ekstremalių situacijų, sukeltų dėl gamtinio, techninio, ekologinio ar socialinio pobūdžio priežasčių, padariniams likviduoti Savivaldybės teritorijoje;

5.2. Savivaldybės teritorijoje neplanuotoms ekologinėms problemoms spręsti;

5.3. vienkartinėms pašalpoms mokėti asmenims, kurių gyvenamieji būstai nukentėjo stichinės nelaimės, gaisro, avarijos metu;

5.4. vienkartinėms premijoms mokėti asmenims, padėjusiems išaiškinti nusikalstamas veikas, gelbėjusiems žūstančius, nukentėjusiuosius;

5.5. transporto išlaidoms pagal visuomeninių ir religinių organizacijų prašymus;

5.6. padidinti savivaldybės biudžetinėms įstaigoms skirtus asignavimus, išaugus atskirų rūšių išlaidoms dėl objektyvių priežasčių:

5.6.1. padidėjus įstaigos išlaikymo, įsigyjamų prekių, darbų ar paslaugų kainoms, tarifams;

5.6.2. avarinių gedimų pasekmėms įstaigose likviduoti;

5.6.3. atsiradus papildomiems darbams ir išlaidoms, remontuojant ir įsigyjant ilgalaikį turtą;

5.7. renginių, kurie nebuvo planuoti tvirtinant biudžetą, organizavimo išlaidoms padengti;

5.8. nenumatytiems visuomenės poreikiams tenkinti;

5.9. kitoms Savivaldybės biudžete nenumatytoms reikmėms, kurias būtina neatidėliotinai spręsti.

Pastebėjimai:

1. Taisyklėse neįtvirtinta Biudžeto sandaros įstatymo 25 straipsnio 2 dalies principinė nuostata – Rezervo lėšos naudojamos tik toms reikmėms, kurių negalima numatyti sudarant ir tvirtinant Savivaldybės biudžetą.

2. Taisyklių 5.5 punkte numatyta, kad Rezervo lėšos gali būti naudojamos *transporto išlaidoms pagal visuomeninių ir religinių organizacijų prašymus*. Savivaldybės taryba yra patvirtinusi Bendruomenių iniciatyvų skatinimo programą (kodas 05), kurios uždaviniai yra tradicinių religinių bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų, vaikų ir jaunimo visuomeninių organizacijų ir kitų programų finansavimas. Visuomeninėms ir religinėms organizacijoms sudaryta išskirtinė galimybė gauti paramą iš dviejų Savivaldybės biudžeto lėšų šaltinių - Bendruomenių iniciatyvų skatinimo programos ir Administracijos direktoriaus rezervo.

3. Taisyklių 5.6 punktu numatyta galimybė skirti Rezervo lėšas Savivaldybės biudžetinėms įstaigoms išaugus jų atskirų rūšių išlaidoms dėl objektyvių priežasčių. Manytume, kad biudžetinių įstaigų finansavimas Rezervo lėšomis yra ydingas, nes lėšos bus naudojamos vykdomų programų įgyvendinimui, o Rezervo lėšos pervedamos „viena eilutė“ (ne pagal visus išlaidų ekonominės ir funkcinės klasifikacijos kodus) neparodys tikrosios biudžeto asignavimų paskirties.

Taisyklių 6 punktu nustatyta, kad rezervo lėšos skiriamos Administracijos direktoriaus įsakymu, pateikus prašymą. 2009 metais panaudota 17,6 tūkst. Lt Savivaldybės administracijos direktoriaus rezervo lėšų. Jos buvo skirtos:

1. 2009 m. vasario 11 d. direktoriaus įsakymu Nr. DV- 104 – Savivaldybės administracijai, Aušros Petraitytės, nukentėjusios nuo gaisro, gydymo išlaidoms iš dalies padengti – 3,0 tūkst. Lt;
2. 2009 m. vasario 11 d. direktoriaus įsakymu Nr. DV-103 – Deglėnų bendruomenei įrengti šildymo įrangą bendruomenės namuose – 2,0 tūkst. Lt;
3. 2009 m. kovo 2 d. direktoriaus įsakymu Nr. DV-159 – Panevėžio apskrities vyriausiajam policijos komisariatui transporto išlaikymo išlaidoms padengti – 5,0 tūkst. Lt;
4. 2009 m. kovo 6 d. direktoriaus įsakymu Nr. DV- 174 – Grūžių krašto bendruomenei bendruomenės namams, nukentėjusiems nuo gaisro, remontuoti – 5,0 tūkst. Lt;
5. 2009 m. rugsėjo 8 d. direktoriaus įsakymu Nr. DV- 557 – Savivaldybės administracijai Policijos komisariato viršininko M. Jablonsko prašymu paremti vykdant tarnybines pareigas žuvusio patrulio šeimą – 2,0 tūkst. Lt;
6. 2009 m. gruodžio 14 d. direktoriaus įsakymu Nr. DV-760 – Norgėlų bendruomenei bendruomenės įregistravimo išlaidoms iš dalies padengti – 0,6 tūkst. Lt.

Pastebėjimai:

1. Rezervo lėšos buvo skiriamos tokiems poreikiams, kuriems buvo galimybė lėšas skirti iš Bendruomenių iniciatyvų skatinimo programos (Deglėnų, Norgėlų bendruomenės, Panevėžio apskrities vyriausiasis policijos komisariatas).

2. Iš Rezervo 5,0 tūkst. Lt skirta fiziniams asmenims materialinei paramai mirties atveju ir gydymo išlaidų daliniam padengimui (Administracijos direktoriaus 2009 m. vasario 11 d.

įsakymas Nr. DV-104 ir 2009 m. rugsėjo 8 d. įsakymas Nr. DV-557). Taisyklės tiesiogiai nenumato galimybės Rezervo lėšas naudoti fizinių asmenų materialinei paramai.

Savivaldybės biudžeto asignavimų panaudojimas ir tendencijos

Savivaldybės biudžeto patikslinti asignavimai 2009 metais panaudoti 93,6 proc. Asignavimų vykdymo analizė pateikta 8 lentelėje.

8 lentelė. Pasvalio rajono savivaldybės 2009 metų biudžeto asignavimų įvykdymas

Eil. Nr.	Rodiklis	2009 metai		
		Asignavimų planas, įskaitant patikslinimus	Įvykdyta	Patvirtinto plano įvykdymas %
1.	Asignavimai iš viso (tūkst. Lt) iš jų:	80394,1	75247,4	93,6
1.1.	Asignavimai išlaidoms	73049,9	68235,5	93,4
1.1.1.	Iš jų darbo užmokesčiui	36743,5	36028,9	98,1
1.2.	Asignavimai turtui įsigyti	7344,2	7011,9	95,5

Pastebėjimas. 2009 metais, lyginant su 2008 metais, Savivaldybės biudžeto išlaidos sumažėjo 1435,8 tūkst. Lt (1,9 proc.), jos mažėjo visoms funkcijoms, išskyrus švietimą ir socialinę apsaugą. Švietimui išlaidos padidėjo 12,7 proc, socialinei apsaugai – 27,8 proc. Detali išlaidų struktūros pagal funkcinę klasifikaciją analizė ir jų pokyčių tendencijos pateiktos 9 lentelėje.

9 lentelė. Pasvalio rajono savivaldybės 2008–2009 metų biudžeto išlaidų struktūra pagal funkcinę klasifikaciją

Išlaidų kodas	Išlaidų straipsniai	2008 m.		2009 m.		2009 m. rodiklių palyginimas su 2008 m.	
		tūkst.Lt	%	tūkst. Lt	%	tūkst. Lt	%
1.	Bendros valstybės paslaugos	10205,8	13,3	7611,3	10,1	-2594,5	-25,4
2.	Gynyba	105,9	0,1	90,9	0,1	-15,0	-14,2
3.	Viešoji tvarka ir visuomenės apsauga	1363,6	1,8	1136,7	1,5	-226,9	-16,6
4.	Ekonomika	4416,1	5,8	3313,5	4,5	-1102,6	-25,0
5.	Aplinkos apsauga	349,8	0,5	280,5	0,4	-69,3	-19,8
6.	Būstas ir komunalinis ūkis	4829,7	6,3	3707,4	4,9	-1122,3	-23,2
7.	Sveikatos apsauga	2005,8	2,6	1162,1	1,5	-843,7	-42,1
8.	Poilsis, kultūra, religija	10065,2	13,1	7866,1	10,5	-2199,1	-21,8
9.	Švietimas	35271,3	46,0	39768,2	52,8	+4496,9	12,7
10.	Socialinė apsauga	8070,0	10,5	10310,7	13,7	+2240,7	27,8
Iš viso		76683,2	100,0	75247,4	100,0	-1435,8	-1,9

Savivaldybės biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo 2010 m. sausio 1 d. ataskaitos (F-2-sav.) duomenimis (10 lentelė), pagal ekonominę klasifikaciją didžiausią 2009 metų Savivaldybės biudžeto išlaidų dalį sudaro: išlaidos darbo užmokesčiui – net 47,9 proc., įnašai socialiniam draudimui – 14,9 proc., socialinėms išmokoms – 10,4 proc., išlaidos sandoriams su materialiuoju ir nematerialiuoju turtu bei finansinių įsipareigojimų vykdymui – 9,3 proc.

10 lentelė. Pasvalio rajono savivaldybės 2008 – 2009 metų biudžeto išlaidų analizė pagal jų ekonominę klasifikaciją

Išlaidų straipsniai	2008 m.	2009 m.	2009 m. rodiklių palyginimas su 2008 m.

	tūkst. Lt	%	tūkst. Lt	%	tūkst. Lt	%
Darbo užmokestis	32649,6	42,6	36028,9	47,9	+3379,3	10,3
Įnašai socialiniam draudimui	10020,5	13,1	11233,5	14,9	+1213,0	12,1
Mityba	644,9	0,8	606,3	0,8	-38,6	-6,0
Medikamentai	3,9	0,0	3,8	0,0	-0,1	0,0
Šildymas	2184,4	2,8	2602,5	3,5	+418,1	19,1
Elektros energija	1439,7	1,9	1199,6	1,6	-240,1	-16,7
Ryšių paslaugos	366,8	0,5	357,6	0,5	-9,2	-2,5
Transporto išlaikymas	1283,6	1,7	983,1	1,3	-300,5	-23,4
Apranga ir patalynė	37,1	0,0	25,7	0,0	-11,4	-30,7
Spaudiniai	475,2	0,6	309,7	0,4	-165,5	-34,8
Kitos prekės	1980,4	2,6	1469,8	2,0	-510,6	-25,8
Komandiruotės	118,5	0,2	57,9	0,1	-60,6	-51,1
Miestų ir gyvenviečių viešasis ūkis	136,4	0,2	78,4	0,1	-58,0	-42,5
Vandentiekis ir kanalizacija	157,7	0,2	139,2	0,2	-18,5	-11,7
Ilgalaikio materialinio turto nuoma	5,1	0,0	0,7	0,0	-4,4	-86,3
Ilgalaikio materialinio turto remontas	1108,2	1,4	311,1	0,4	-797,1	-71,9
Kvalifikacijos kėlimas	196,0	0,3	103,9	0,1	-92,1	-47,0
Kitos paslaugos	3033,4	4,0	2524,9	3,4	-508,5	-16,8
Subsidijos, dotacijos ir kitos pervedamos lėšos	3090,4	4,0	406,7	0,5	-2683,7	-86,8
Palūkanos	507,6	0,7	760,1	1,0	+252,5	49,7
Socialinės išmokos	5611,2	7,3	7814,1	10,4	+2202,9	39,3
Kitos išlaidos	1696,1	2,2	1218,0	1,6	-478,1	-28,2
Ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos	9453,7	12,3	5966,5	7,9	-3487,2	-36,9
Paskolų grąžinimas	482,8	0,6	1045,4	1,4	+562,6	116,5
Iš viso:	76683,2	100,0	75247,4	100,0	-1435,8	-1,9

Pastebėjimas: 2009 metais, lyginant su 2008 metais, bendros Savivaldybės biudžeto išlaidos sumažėjo 1435,8 tūkst. Lt, tačiau atskirų išlaidų ekonominės klasifikacijos straipsnių išlaidos padidėjo: darbo užmokesčio – 3379,3 tūkst. Lt; socialinio draudimo įnašams – 1213,0 tūkst. Lt; socialinėms išmokoms – 2202,9 tūkst. Lt; šildymui – 418,1 tūkst. Lt; paskolų grąžinimui – 562,6 tūkst. Lt; palūkanoms – 252,5 tūkst. Lt (10 lentelė).

11 lentelė. Darbo užmokesčio kitimo tendencijos 2008 -2009 metais pagal funkcinę klasifikaciją

Funkcinės klasifikacijos straipsniai	2008 m.		2009 m.		2009 m. rodiklių palyginimas su 2008 m.	
	tūkst. Lt	%	tūkst. Lt	%	tūkst. Lt	%
Bendrosios valstybės paslaugos	3201,1	9,8	2871,5	8,0	-329,6	-10,3
Gynyba	64,8	0,2	56,8	0,2	-8,0	-12,3
Viešojo tvarka ir visuomenės apsauga	770,9	2,4	730,5	2,0	-40,4	-5,2
Ekonomika	399,8	1,2	379,0	1,1	-20,8	-5,2
Aplinkos apsauga	5,1	0,0	-	-	-	-
Būstas ir komunalinis ūkis	1676,3	5,1	1472,0	4,1	-204,3	-12,2
Sveikatos apsauga	36,6	0,1	53,7	0,2	+17,1	46,7
Poilsis, kultūra, religija	2922,9	9,0	2948,5	8,2	+25,6	0,9
Švietimas	21595,2	66,1	25416,0	70,5	+3820,8	17,7
Socialinė apsauga	1976,9	6,1	2100,9	5,7	+124,0	6,3
Iš viso	32649,6	100,0	36028,9	100,0	+3379,3	10,3

Pastebėjimas. Išlaidos darbo užmokesčiui 2009 metais padidėjo švietimui – 17,7 proc., socialinei apsaugai – 6,3 proc., kultūros ir poilsio organizavimo srityse - 0,9 proc. Sveikatos apsaugai darbo užmokesčio išlaidų absoliutų padidėjimą lėmė tai, kad Pasvalio rajono

Visuomenės sveikatos biuras savo veiklą pradėjo nuo 2008 metų balandžio mėnesio. Kitoms viešojo sektoriaus funkcijoms išlaidos darbo užmokesčiui 2009 metais mažėjo (11 lentelė).

Mokinio krepšelio lėšos

Iš mokymui patvirtintų asignavimų tarpusavyje suderintas sumas atitinkamos savivaldybės perveda viena kitai – kai mokiniai pereina iš vienos savivaldybės finansuojamos mokyklos į kitos savivaldybės finansuojamą mokyklą, per mėnesį, bet ne vėliau kaip iki liepos 1 dienos (vienerių mokslo metų pabaiga) ir ne vėliau kaip iki gruodžio 1 dienos (kiti mokslo metai)¹⁷.

Pastebėjimas. Švietimo ir sporto skyriaus pateiktais duomenimis, 2009 metais iš Pasvalio išvyko 20 mokinių, o atvyko 33. Tačiau šie duomenys nėra tikslūs, kadangi pagal skolų suderinimo aktus atskirų rajonų savivaldybių pateikti ir suderinti duomenys skiriasi.

Pagal 2009 m. lapkričio 12 d. Mokinio krepšelio lėšų judėjimo tarpusavio suderinimo ir atsiskaitymo aktą, pasirašytą Švenčionių rajono savivaldybės Švietimo skyriaus vedėjo K. Kapačinsko ir Pasvalio rajono savivaldybės Finansų skyriaus vedėjos D. Petrėnienės, iš Pasvalio 2009 m. sausio 6 d. išvyko 1 mokinys. Pagal 2009 m. spalio 8 d. Mokinio krepšelio lėšų judėjimo tarpusavio suderinimo ir atsiskaitymo aktą, pasirašytą Kėdainių rajono savivaldybės Biudžeto ir finansų skyriaus vyriausiosios specialistės B. Laurinavičienės ir Pasvalio rajono savivaldybės Finansų skyriaus vedėjos D. Petrėnienės, iš Pasvalio 2009 m. rugsėjo 1 d. išvyko du mokiniai. Finansų skyrius Švenčionių rajono savivaldybei pervedė 1980 Lt, o Kėdainių rajono savivaldybei – 1280 Lt mokinio krepšelio lėšų. Švietimo ir sporto skyrius duomenų apie išvykusius mokinius į Švenčionių ir Kėdainių rajonus nenurodė.

Su kitų rajonų savivaldybėmis suderinta tik dalis įsiskolinimų. Įsiskolinimai, kai mokiniai pereina iš vienos savivaldybės, finansuojamos mokyklos į kitos savivaldybės finansuojamą mokyklą, Savivaldybės administracijos Finansų skyriuje neapskaitomi.

Pastebėjimas. Dėl aukščiau paminėtų priežasčių negalime pasisakyti dėl Savivaldybės biudžeto finansinių įsipareigojimų kitiems rajonams ir kitų rajonų finansinių įsipareigojimų Savivaldybės biudžetui.

2009 metais iš kitų savivaldybių Pasvalio rajono savivaldybei pvesta 10,6 tūkst. Lt (pervedė Panevėžio ir Vilniaus miestų, Trakų, Marijampolės, Joniškio ir Jonavos rajonų savivaldybės), o Pasvalio rajono savivaldybė kitoms savivaldybėms (Jurbarko, Pakruojo, Panevėžio, Švenčionių ir Kėdainių rajonų savivaldybėms) pervedė 6,2 tūkst. Lt.

Nepanaudoti biudžeto asignavimai

Vadovaudamiesi Biudžeto sandaros įstatymo 32 straipsnio 1 dalimi, asignavimų valdytojai iki 2010 metų sausio 10 dienos į Savivaldybės biudžetą turėjo sugrąžinti nepanaudotus 2009 metų biudžeto asignavimus.

Dėl reorganizacijos užbaigdamas veiklą, biudžeto asignavimus 2009 m. rugpjūčio 31 d. grąžino Kriklinių pagrindinė mokykla – 2510,22 Lt (biudžeto asignavimai Savivaldybės

¹⁷ Lietuvos Respublikos 2009 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalis (Žin. 2008, Nr. 149-6020)

savarankiškoms funkcijoms vykdyti) ir Žilpamūšio pagrindinė mokykla – 10746,17 Lt (mokinio krepšelio lėšos). Metų pabaigoje grąžino nepanaudotus asignavimus valstybės deleguotoms funkcijoms vykdyti: Pasvalio paslaugų ir užimtumo centras pagyvenusiems ir neįgaliesiems – 3477,87 Lt; Savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyrius – 326,96 Lt. Savivaldybės administracija grąžino 4,0 Lt Savivaldybės savarankiškoms funkcijoms vykdyti.

Pastebėjimas. Pasvalio sporto mokykla, kaip asignavimų valdytojas, ne tik neužtikrino, kad Pasvalio moterų rankinio sporto klubas „Svalia“ 2009 metais likusius nepanaudotus 0,98 tūkst. Lt grąžintų į biudžetą, bet pati 2009 m. gruodžio mėnesį šiam sporto klubui už nesuteiktas autobuso paslaugas išrašė išankstinę sąskaitą faktūrą.

Metų pabaigoje likusios nepanaudotos tikslinės paskirties lėšos, nustatytos savivaldybių biudžetams priimant atitinkamų metų Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą, lėšos, kurios per metus buvo paskirtos savivaldybių biudžetams pagal atskirus įstatymus ar Vyriausybės nutarimus arba panaudotos ne pagal tikslinę paskirtį, iki kitų metų 10 dienos grąžinamos į valstybės biudžetą¹⁸. Lietuvos Respublikos 2009 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalimi nustatyta, kad vykdant savivaldybių biudžetus nepanaudotos specialiosios tikslinės dotacijos valstybinėms (valstybės perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti ketvirtąjį ketvirtį naudojamos tik savivaldybių biudžetų įsiskolinimams dengti, o nepanaudotos specialiosios tikslinės dotacijos mokinio krepšeliui finansuoti – tik mokymo reikmių įsiskolinimams dengti.

Finansų skyrius į valstybės išdą grąžino 42,5 tūkst. Lt 2009 metais nepanaudotų tikslinės paskirties lėšų: 31,8 tūkst. Lt lėšų socialinėms išmokoms ir kompensacijoms skaičiuoti ir mokėti ir 10,7 tūkst. Lt mokinio krepšelio lėšų.

Pastebėjimas. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos 2009 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu, į Valstybės biudžetą grąžintus 10,7 tūkst. Lt nepanaudotos specialiosios tikslinės dotacijos mokinio krepšeliui finansuoti buvo galima panaudoti mokymo reikmių įsiskolinimams dengti.

ISVADOS:

1. Dalis asignavimų valdytojų parengė ir Finansų skyriui pateikė netikslias kai kurias metinės atskaitomybės formas.

2. Savivaldybės tarybos patvirtintos Savivaldybės administracijos direktoriaus rezervo sudarymo ir naudojimo taisyklės išplečia įstatymu nustatytas rezervo lėšų panaudojimo ribas. Taisyklėse neįtvirtinta Biudžeto sandaros įstatymo 25 straipsnio 2 dalies principinė nuostata - Rezervo lėšos naudojamos tik toms reikmėms, kurių negalima numatyti sudarant ir tvirtinant Savivaldybės biudžetą. Taisyklėse numatyta galimybė skirti rezervo lėšas savivaldybės biudžeto

¹⁸ Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 32 straipsnio 3 dalis.

asignavimų valdytojams jų vykdomų programų išlaidoms, padidėjusioms dėl objektyvių priežasčių, padengti. Manome, kad lėšų skyrimas programų įgyvendinimui „viena eilute“ neparodys tikrosios programos vykdymo ekonominės išlaidų paskirties.

3. Vertinant, kam buvo skirtos Administracijos direktoriaus rezervo lėšos, nustatyta, kad ne visais atvejais lėšos skirtos pagal nustatytus prioritetus (pvz., einamosioms išlaidoms dengti, vykdomoms programoms papildomai finansuoti, subjekto veiklos išlaidoms finansuoti) ir dalis jų galėtų būti numatytos Savivaldybės biudžete. Tvirtinant Savivaldybės biudžetą yra skiriamos lėšos religinių bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų projektams finansuoti (5 programa „Bendruomenės iniciatyvų skatinimas“), todėl jų projektai ir turėtų būti finansuojami iš šios programos lėšų, o biudžetinėms įstaigoms Savivaldybės biudžeto asignavimai turi būti skiriami tvirtinant (tikslinant) Savivaldybės biudžetą. Sudarant galimybę tam pačiam subjektui gauti Savivaldybės biudžeto lėšų einamosioms išlaidoms dengti, vykdomoms programoms papildomai finansuoti iš kelių šaltinių, neskatina naudoti lėšų kuo ekonomiškiau, racionaliau ir efektyviau.

4. Savivaldybėje mokinio krepšelio lėšų įsiskolinimai, susidarantys mokiniams pereinant iš vienos savivaldybės finansuojamos mokyklos į kitos savivaldybės finansuojamą mokyklą, nesuderinti, todėl negalime pasisakyti dėl savivaldybių finansinių įsipareigojimų.

REKOMENDACIJOS:

1. Sugriežtinti biudžetinėms įstaigoms skirtų asignavimų panaudojimo kontrolę priimant jų teikiamas Biudžeto programų sąmatų įvykdymo ataskaitas.

2. Atsižvelgiant į Biudžeto sandaros įstatymo 25 straipsnio 2 dalies nuostatas, patikslinti Savivaldybės administracijos direktoriaus rezervo sudarymo ir naudojimo taisyklės įtvirtinant nuostatą, kad lėšos būtų skiriamos tik tiems poreikiams, kurių negalima numatyti ir finansuoti iš Savivaldybės biudžeto programų.

3. Nenaudoti Rezervo lėšų reikmėms, kurios gali būti numatytos Biudžeto programose, prioritetą teikti ekstremalių situacijų, sukeltų dėl gamtinio, techninio, ekologinio ar socialinio pobūdžio priežasčių, padariniams likviduoti Savivaldybės teritorijoje.

IV. SKOLOS

Kreditinės skolos

Pasvalio rajono savivaldybės debitinio ir kreditinio įsiskolinimo 2010 m. sausio 1 d. ataskaitos duomenimis:

➤ bendras Savivaldybės *kreditinis įsiskolinimas* – 13738,8 tūkst. Lt (iš jų 8790,3 tūkst. Lt – Savivaldybės negrąžintos paskolos). Lyginant su kreditiniu įsiskolinimu 2009 metų pradžioje, jis padidėjo 217,1 tūkst. Lt;

➤ asignavimų valdytojų *biudžeto lėšų kreditinis įsiskolinimas* sudarė 2013,4 tūkst. Lt, arba 329,1 tūkst. Lt didesnis negu 2009 metų pradžioje. Be to, 2009 metų pabaigoje liko negrąžinta 850,0 tūkst. Lt trumpalaikė paskola. 31,7 proc. kreditinių skolų (638,6 tūkst. Lt) sudarė

Savivaldybės biudžetinių įstaigų įsiskolinimas tiekėjams už prekes ir paslaugas (iš jų – 333,4 tūkst. Lt – skolos šilumos tiekėjams), 15,3 proc. sudarė skolos, susijusios su darbo santykiais (52,9 tūkst. Lt – darbo užmokestis ir 255,9 tūkst. Lt – socialinio draudimo įmokos), 24,3 proc. – socialinės išmokos (489,3 tūkst. Lt.), 13,5 proc. – materialiojo ir nematerialiojo turto kūrimo išlaidos (271,8 tūkst. Lt);

- biudžeto lėšų kreditinės skolos, trunkančios ilgiau kaip 45 dienas, sudarė 84,9 tūkst. Lt.

12 lentelė. Biudžeto lėšų kreditinio įsiskolinimo struktūra 2009 m. gruodžio 31 d.

Eil. Nr.	Išlaidų pavadinimas	Kreditinio įsiskolinimo likutis metų pabaigoje	
		tūkst. Lt	procentas
	Iš viso	2863,4	100
1.	Darbo užmokestis	52,9	1,8
2.	Socialinio draudimo įmokos	255,9	8,9
3.	Prekių ir paslaugų naudojimas	638,6	22,3
4.	Socialinės išmokos (pašalpos)	489,3	17,2
5.	Kitos išlaidos	304,9	10,6
6.	Materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos	1121,8	39,2
	Iš jų: paskolų grąžinimas	850,0	29,7

Šaltinis - Savivaldybės metinių ataskaitų forma Nr.6 – metinė duomenys.

Be kreditinių skolų 2009 metus užbaigė Pasvalio rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras, Daujėnų ir Valakėlių pagrindinės mokyklos. Didžiausi biudžeto lėšų kreditiniai įsiskolinimai 2010 metų sausio 1 d. pateikti 13 lentelėje.

13 lentelė. Didžiausios kreditinės biudžeto lėšų skolos ir jų pokytis per 2009 metus

Asignavimų valdytojo pavadinimas	Skolos dydis (tūkst. Lt)		Skolos pokytis (tūkst. Lt) (+;-)
	2009-01-01	2009-12-31	
Savivaldybės administracija	133,3	674,2	+ 540,9
Savivaldybės administracijos Socialinės paramos ir sveikatos skyrius	225	489,4	+264,4
Pasvalio priešgaisrinė tarnyba	85,9	84,4	-1,5
Joniškėlio Gabrielės Petkevičaitės- Bitės vidurinė mokykla	64,9	66,7	+1,8
Pasvalio miesto seniūnija	26,3	66,2	+39,9
Pasvalio lopšelis - darželis „Eglutė“	39,4	54,5	+15,1
Vaškų vidurinė mokykla	78,5	50,1	-28,4
Pasvalio darželis – mokykla „Žilvitis“	41,4	48,5	+7,1
Lėvens pagrindinė mokykla	53,4	47,1	-6,3
Narteikių darželis – mokykla „Linelis“	17,1	40,5	+23,4
Pasvalio kultūros centras	0	29,2	+29,2
Ustukių pagrindinė mokykla	39,2	28,9	-10,3
Pušaloto pagrindinė mokykla	39,9	26,9	-13,0
Pasvalio darželis – mokykla „Liepaitė“	41,1	26,7	-14,4
Joniškėlio miesto seniūnija	31,9	26,5	-5,4
Pasvalio krašto muziejus	39,6	22,7	-16,9
Krinčino seniūnija	63,5	21,7	-41,8
Pasvalio Petro Vileišio gimnazija	164,2	20,6	-143,6
Pasvalio apylinkių seniūnija	52,1	11,2	-40,9
Saločių seniūnija	57,2	17,5	-39,7
Vaškų seniūnija	48,0	18,7	-29,3
Daujėnų pagrindinė mokykla	39,4	0	-39,4
Pasvalio muzikos mokykla	44,8	16,5	-28,3
Pasvalio sporto mokykla	111,2	15,8	-95,4

Materialiojo ir nematerialiojo turto kūrimo išlaidų kreditinis įsiskolinimas metų pabaigoje liko tik Savivaldybės administracijoje – 271,8 tūkst. Lt, socialinės išmokos (pašalpos) - Socialinės paramos ir sveikatos skyriuje – 489,3 tūkst. Lt, darbo užmokesčio – Pasvalio rajono priešgaisrinėje tarnyboje – 52,9 tūkst. Lt.

Didžiausią valstybinio socialinio draudimo įmokų įsiskolinimą turėjo Pasvalio rajono savivaldybės administracija, Pasvalio lopšelis-darželis „Eglutė“, Joniškėlio Gabrielės Petkevičaitės-Bitės vidurinė mokykla, Priešgaisrinė tarnyba. Detalūs duomenys apie socialinio draudimo įmokų įsiskolinimą pateikti 14 lentelėje.

14 lentelė. Valstybinio socialinio draudimo įmokų įsiskolinimas 2009 m. gruodžio 31 d.

Eil. Nr.	Įstaigos pavadinimas	Valstybinio socialinio draudimo įmokų įsiskolinimas	
		tūkst. Lt	procentais
	Iš viso:	255,9	100
1.	Pasvalio rajono savivaldybės administracija	51,8	20,2
2.	Pasvalio miesto seniūnija	10,6	4,1
3.	Joniškėlio miesto seniūnija	7,8	3,0
4.	Vaškų seniūnija	5,6	2,2
5.	Krinčino seniūnija	5,7	2,2
6.	Pumpėnų seniūnija	2,6	1,0
7.	Pušaloto seniūnija	4,3	1,7
8.	Namišių seniūnija	3,1	1,2
9.	Priešgaisrinė tarnyba	23,3	9,1
10.	Pasvalio kultūros centras	15,4	6,1
11.	Grūžių vaikų globos namai	13,5	5,3
12.	Pasvalio Petro Vileišio gimnazija	9,7	3,8
13.	Joniškėlio Gabrielės Petkevičaitės-Bitės vidurinė mokykla	25,1	9,8
14.	Pušaloto pagrindinė mokykla	1,5	0,7
15.	Ustukių pagrindinė mokykla	3,3	1,3
16.	Jaunimo ir suaugusiųjų mokymo centras	1,9	0,7
17.	Pasvalio darželis – mokykla „Žilvitis“	11,1	4,3
18.	Pasvalio darželis – mokykla „Liepaitė“	12,1	4,7
19.	Narteikių darželis – mokykla „Linelis“	8,7	3,5
20.	Pasvalio lopšelis - darželis „Eglutė“	30,0	11,7
21.	Pasvalio muzikos mokykla	8,8	3,4

Biudžeto lėšų įsiskolinimas už prekes ir paslaugas – 622,4 tūkst. Lt arba 35,7 proc. viso biudžeto lėšų kreditinio įsiskolinimo. Daugiau kaip pusę įsiskolinimo sudaro skola šilumos tiekėjams – 333,4 tūkst. Lt, elektros tiekėjams skola sudaro 87,9 tūkst. Lt, kitoms paslaugoms – 63,5 tūkst. Lt, kitų prekių įsigijimui – 49,2 tūkst. Lt, transporto išlaikymui – 40,8 tūkst. Lt.

15 lentelė. Biudžeto lėšų kreditinis įsiskolinimas už prekes ir paslaugas 2009 m. gruodžio 31 d.

Eil. Nr.	Prekių ir paslaugų naudojimas	Įsiskolinimas už prekes ir paslaugas	
		tūkst. Lt	procentas
	Iš viso	622,4	100
1	Mityba	15,8	2,5
2	Šildymas	333,4	53,6
3	Elektros energija	87,9	14,1
4	Ryšių paslaugos	12,9	2,2
5	Transporto išlaikymas	40,8	6,5
6	Apranga ir patalynė	0,6	0,1
7	Spaudiniai	0	0
8	Kitos prekės	49,2	7,9

9	Komandiruotės	0	0
10	Miestų ir gyvenviečių viešasis ūkis	8,1	1,3
11	Vandentiekis ir kanalizacija	9,9	1,6
12	Ilgalaikio materialiojo turto remontas	0,1	0
13	Kvalifikacijos kėlimas	0,2	0
14	Kitos paslaugos	63,5	10,2

Didžiausios kreditinės skolos 2009 metų pabaigoje liko: Pasvalio miesto seniūnijoje – 55,6 tūkst. Lt; Vaškų vidurinėje mokykloje – 50,1 tūkst. Lt; Pasvalio Lėvens pagrindinėje mokykloje – 47,1 tūkst. Lt; Joniškėlio Gabrielės Petkevičaitės–Bitės vidurinėje mokykloje – 41,6 tūkst. Lt; Pasvalio darželyje-mokykloje „Žilvitis“ – 37,4 tūkst. Lt; Narteikių darželyje-mokykloje „Linelis“ – 31,8 tūkst. Lt; Pasvalio rajono savivaldybės administracijoje – 29,5 tūkst. Lt; Pasvalio krašto muziejuje – 22,7 tūkst. Lt.

2009 metų pabaigoje biudžeto lėšų kreditinių skolų, truncančių ilgiau kaip 45 dienas turėjo: Pasvalio rajono savivaldybės administracija – 45,2 tūkst. Lt; Joniškėlio miesto seniūnija – 8,7 tūkst. Lt; Lėvens pagrindinė mokykla – 3,1 tūkst. Lt; Joniškėlio Gabrielės Petkevičaitės–Bitės vidurinė mokykla – 14,0 tūkst. Lt; Ustukių pagrindinė mokykla – 10,0 tūkst. Lt; Pasvalio muzikos mokykla – 2,9 tūkst. Lt.

Vadovaujantis Kreditorinio ir debitorinio įsiskolinimo apskaitos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymu Nr. K-367, 6 punkto nuostatomis, ketvirčių ir metų atskaitomybės paaiškinamajame rašte įstaigos paaiškina debitorinio ir kreditorinio įsiskolinimo pagal išlaidų ekonominės klasifikacijos straipsnius, palyginti su metų pradžia, padidėjimo priežastis ir numato įsiskolinimo, mažinimo terminus, taip pat esant kreditoriniam įsiskolinimui, ilgesniam kaip 10 ir 45 dienos, paaiškina šio įsiskolinimo susidarymo priežastis ir numato jo padengimo terminus.

Pastebėjimai:

1. Asignavimų valdytojai suprato, jog finansinius poreikius reikia tenkinti pagal išgales. Ankstesniais metais beveik kiekvienoje audituojamoje įstaigoje nustatydavome, kad faktinės išlaidos (pirkimai) buvo daromos, neatsižvelgiant į įstaigai skirtus asignavimus ir dėl to sparčiai augdavo kreditinės skolos. Nors 2009 metai finansine prasme nebuvo lengvi, didžioji dalis asignavimų valdytojų jiems skirtus asignavimus naudojo atsakingai – tik sąmatose nustatytiems tikslams ir taupiai, todėl didelio kreditinių skolų šuolio 2009 metų pabaigoje nepajutome.

2. Ne visos įstaigos prie ketvirčių ar metų atskaitomybės pateiktuose paaiškinamuosiuose raštuose paaiškino debitorinio ir kreditorinio įsiskolinimo pagal išlaidų ekonominės klasifikacijos straipsnius, palyginti su metų pradžia, padidėjimo priežastis ir nenumatyti įsiskolinimo mažinimo terminai, taip pat esant kreditoriniam įsiskolinimui, ilgesniam kaip 10 ir 45 dienos, nepaaiškinta šio įsiskolinimo susidarymo priežastys ir nenumatyti jo padengimo terminai.

Debetinės skolos

Pasvalio rajono savivaldybės debitinio ir kreditinio įsiskolinimo 2010 m. sausio 1 d. ataskaitos duomenimis

➤ bendras *debitorinis įsiskolinimas* – 674,8 tūkst. Lt, arba 160,4 tūkst. Lt mažesnis negu 2009 metų pradžioje;

➤ *debitorinis biudžeto įsiskolinimas* – 241,9 tūkst. Lt, arba 8,2 tūkst. Lt mažesnis negu 2009 m. sausio 1 d.

16 lentelė. Didžiausios debetinės skolos ir jų pokytis per 2009 metus

Asignavimų valdytojo pavadinimas	Skolos dydis (tūkst. Lt)		Skolos pokytis (tūkst. Lt) (+;-)
	2009-01-01	2009-12-31	
Savivaldybės administracija	239,8	175,5	-64,3
Krinčino seniūnija	64,0	57,3	-6,7
Vaškų seniūnija	98,9	69,1	-29,8
Saločių seniūnija	106,1	52,5	-53,6
Pumpėnų seniūnija	49,1	39,2	-9,9
Joniškėlio apylinkių seniūnija	36,7	37,1	+0,4
Pasvalio sporto mokykla	29,9	30,1	+0,2
Joniškėlio miesto seniūnija	17,0	26,5	+9,5
Daujėnų seniūnija	21,0	20,0	-1,0
Pasvalio lopšelis – darželis „Eglutė“	20,6	17,5	-3,1

Per 2009 metus Administracijos direktoriaus įsakymais¹⁹ nurašyta 106,7 tūkst. Lt beviltiškų debetinių skolų.

Pastebėjimas. Finansinių auditų pas asignavimų valdytojus metu nustatyta atvejų, kai neteisingai registruojamos veiklos pajamos, nesuderintos ir neinventorizuotos skolos, neteisingai apskaityti ir finansinėje atskaitomybėje parodyti įsiskolinimai. Dėl to kai kurių asignavimų valdytojų Debitinio ir kreditinio įsiskolinimo 2009–12–31 ataskaitų, (forma Nr. 6) duomenys nėra tikslūs.

Paskolos

Savivaldybės, laikydamosi Seimo patvirtintų skolinimosi limitų²⁰, Vyriausybės nustatyta tvarka gali imti ilgalaikes vidaus arba užsienio paskolas (kurių trukmė ilgesnė kaip vieneri metai ir grąžinimo terminas ne tais pačiais biudžetiniais metais) arba teikti garantijas dėl paskolų, naudojamų tik investicijų projektams finansuoti. Biudžeto asignavimų valdytojai ir jiems pavaldžios biudžetinės įstaigos savo vardu negali skolintis lėšų, priimti jokių skolinių įsipareigojimų²¹.

¹⁹ 2009 m. balandžio 9 d. Nr. DV-255; 2009 m. rugpjūčio 18 d. Nr. DV-525; 2009 m. rugsėjo 16 d. Nr. DV-572; 2009 m. gruodžio 31 d. Nr. DV-822

²⁰ Lietuvos Respublikos 2009 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo ((Žin. 2008, Nr. 149-6020) 9 straipsnis.

²¹ Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo (2003–12–23 Nr. IX-1946 redakcija) 10 straipsnio 1 dalies 1 punktas ir 3 dalis.

17 lentelė. Savivaldybės skolinimosi rodiklių lygis 2009 m. gruodžio 31 d.

(tūkst. Lt)

Eil. Nr.	Lietuvos Respublikos 2008 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 12 straipsnio 1 dalies nuostatos	Įstatymu nustatytas rodiklis savivaldybėje 2009-12-31 negali viršyti	Faktiškas savivaldybės skolinimosi rodiklių lygis 2009-12-31	
			tūkst. Lt	%
1.	Savivaldybės skola negali viršyti 30 procentų patvirtintų tų metų savivaldybės biudžeto pajamų (neįskaitant iš valstybės biudžeto savivaldybei skiriamų specialiųjų tikslinių dotacijų ir valstybės biudžetui grąžinamų bendrosios dotacijos kompensacijų)	13059,8	8790,3	20,2
2.	Metinio savivaldybės grynojo skolinimosi suma negali viršyti 15 procentų , iš jų metinio trumpalaikio skolinimosi suma – 10 procentų patvirtintų tų metų savivaldybės biudžeto pajamų (neįskaitant iš valstybės biudžeto savivaldybei skiriamų specialiųjų tikslinių dotacijų ir valstybės biudžetui grąžinamų bendrosios dotacijos kompensacijų)	6529,9	850,0	2,0
3.	Grąžintina tais kalendoriniais metais savivaldybės paskolų ir palūkanų bei su paskolų ėmimu susijusių įmokų suma negali viršyti 15 procentų patvirtintų tų metų savivaldybės biudžeto pajamų (neįskaitant iš valstybės biudžeto savivaldybei skiriamų specialiųjų tikslinių dotacijų ir valstybės biudžetui grąžinamų bendrosios dotacijos kompensacijų)	6529,9	1045,0	2,4

Savivaldybės paskolų likutis 2010 m. sausio 1 d. buvo 8790,3 tūkst. Lt, iš jų 850,0 tūkst. Lt trumpalaikės paskolos. Paskolų likutis 2009 m. sausio 1 d. – 8985,7 tūkst. Lt, visos paskolos ilgalaikės. Per 2009 metus grąžinta 1045,4 tūkst. Lt paskolų ir pasirašyta viena kreditavimo sutartis su AB SEB banku dėl 1000 tūkst. Lt trumpalaikės kredito linijos. Kredito linijos kredito grąžinimo terminas – 2009 m. gruodžio 31 d. 2009 m. gruodžio 31 d. iš šios kredito linijos Savivaldybė buvo panaudojusi 850 tūkst. Lt, kurių sutartyje nustatytu terminu negrąžino.

Pastebėjimas. Pažeisdama Biudžeto sandaros įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 2 punktą ir sutartinius įsipareigojimus su banku, Savivaldybė 2009 metų pabaigoje negrąžino 850,0 tūkst. Lt trumpalaikės paskolos.

IŠVADOS:

1. Finansinių auditų pas asignavimų valdytojus metu nustatyta atvejų, kai neteisingai registruojamos veiklos pajamos, nesuderintos ir neinventorizuotos skolos, neteisingai apskaityti ir finansinėje atskaitomybėje parodyti įsiskolinimai. Dėl to kai kurių asignavimų valdytojų Debetinio ir kreditinio įsiskolinimo 2009–12–31 ataskaitų (forma Nr. 6) duomenys nėra tikslūs.

2. Per 2009 metus asignavimų valdytojų biudžeto lėšų kreditinis įsiskolinimas padidėjo 329,1 tūkst. Lt ir 2009 metų gruodžio 31 d. sudarė 2013,4 tūkst. Lt.

3. 2009 metų pabaigoje biudžeto lėšų kreditinės skolos, truncančios ilgiau kaip 45 dienas, sudarė 84,9 tūkst. Lt. Ne visos įstaigos prie ketvirčių ar metų atskaitomybės pateiktuose paaiškinimuose paaiškino debitorinio ir kreditorinio įsiskolinimo pagal išlaidų ekonominės klasifikacijos straipsnius, palyginti su metų pradžia, nepaaiškintos padidėjimo priežastys ir

nenumatyti įsiskolinimo, mažinimo terminai, taip pat esant kreditoriniam įsiskolinimui, ilgesniam kaip 10 ir 45 dienos, nepaaiškinta šio įsiskolinimo susidarymo priežastys ir nenumatytas jo padengimas.

4. Pastebime pažangą debetinių skolų srityje. Pasvalio rajono savivaldybės bendras debetinis įsiskolinimas 2010 m. sausio 1 d., palyginti su 2009 m. sausio 1 d., sumažėjo 160,4 tūkst. Lt ir sudarė 674,8 tūkst. Lt.

5. Pasvalio rajono savivaldybės skoliniai įsipareigojimai 2010 m. sausio 1 d. neviršija Seimo patvirtintų 2009 metams savivaldybėms skolinimosi limitų.

6. Pažeisdama Biudžeto sandaros įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 2 punktą ir sutartinius įsipareigojimus su banku, Savivaldybė 2009 metų pabaigoje negrąžino 850,0 tūkst. Lt trumpalaikės paskolos.

REKOMENDACIJOS:

1. Ieškoti būdų Savivaldybės biudžeto asignavimų valdytojų debetinių ir kreditinių skolų mažinimui. Imtis realių teisinių veiksmų debetinių skolų išieškojimui.

2. Reikalauti, kad įstaigos prie ketvirčių ar metų atskaitomybės pateiktuose paaiškinimuose paaiškintų debetinį ir kreditinį įsiskolinimą pagal išlaidų ekonominės klasifikacijos straipsnius, palygintų su metų pradžia, paaiškintų padidėjimo priežastis ir numatytų įsiskolinimo mažinimo terminus. Esant kreditoriniam įsiskolinimui, ilgesniam kaip 10 ir 45 dienos, paaiškinti šio įsiskolinimo susidarymo priežastis ir numatyti jo padengimo terminus.

3. Nustatyti papildomas vidaus kontrolės procedūras asignavimų valdytojų teikiamos finansinės atskaitomybės teisingumui ir baigtumui įvertinti ir Savivaldybės skolinių įsipareigojimų vykdymo kontrolei užtikrinti.

V. FINANSINIŲ AUDITŲ REZULTATAI

Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba 2009 metais atliko dešimt asignavimų valdytojų finansinių auditų. Audito tikslas – įvertinti įstaigos vidaus kontrolę, įskaitant finansų valdymą, Savivaldybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo teisėtumą bei ekonomiškumą ir jų naudojimą įstatymų nustatytiems tikslams, pareikšti nepriklausomą nuomonę dėl 2009 metų finansinių ir kitų ataskaitų tikrumo ir teisingumo.

Pastebėjimas. Dėl finansinių ataskaitų pareikštos 4 besąlyginės ir 6 sąlyginės nuomonės. Dėl Savivaldybės lėšų ir turto valdymo, naudojimo, disponavimo jais teisėtumo ir jų naudojimo visiems audituotiems subjektams pareikštos sąlyginės nuomonės.

Pasvalio apylinkių seniūnija

➤ Pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą, savivaldybės biudžetinės įstaigos nėra priskirtos valstybės turto

patikėtinių sąrašui. Savivaldybės taryba, nesilaikydama Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo, Savivaldybei patikėjimo teise valdyti perduotą valstybės turtą perdavė Seniūnijai valdyti, naudoti ir disponuoti juo patikėjimo teise. Seniūnijoje patikėjimo teise valdomo valstybės turto likutis įsigijimo verte pagal 2009 m. gruodžio 31 d. apskaitos duomenis buvo 11,4 tūkst. Lt.

- Nesuformuoti kapinių žemės sklypai ir žemės sklypai po pastatais ir statiniais, dėl žemės naudojimo nesudarytos sutartys, žemės naudojimo teisė neįregistruota Nekilnojamojo turto registre Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

- Neįregistruodama gamybinės bazės pastato Nekilnojamojo turto registre, Seniūnija nesilaikė Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo ir Nekilnojamojo turto registro įstatymo nuostatų.

- Nesilaikant Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo, daliai Seniūnijos patikėjimo teise valdomo turto nuosavybės teisė Nekilnojamojo turto registre įregistruota ne Savivaldybės, bet Savivaldybės tarybos vardu.

- Pažeisdama Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklių reikalavimus, Seniūnija užregistravo ne visą įsigytą ilgalaikį turtą.

- Sudarydama ataskaitas, Seniūnija neužtikrino Buhalterinės apskaitos įstatymo nuostatos (finansinę atskaitomybę sudaryti pagal sąskaitų duomenis), nes Seniūnijos Debetinio ir kreditinio įsiskolinimo 2010 m. sausio 1 d. ataskaitos 132 eilutės 7 stulpelio „Biudžeto lėšų likutis ataskaitinio laikotarpio pabaigai“ likutis padidintas 1,6 tūkst. Lt, Ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto 2009 m. apyskaitos (forma Nr. 3) 1 ir 2 eilučių 4 ir 7 stulpeliai nepagrįstai padidinti 12,4 tūkst. Lt.

- Negalėjome pasisakyti, ar Išlaidų sąmatų vykdymo 2010 m. sausio 1 d. balanso likučiai bei Debetinio ir kreditinio įsiskolinimo 2010 m. sausio 1 d. ataskaitos (forma Nr. 6) duomenys yra teisingi, nes skolos su debitoriais ir kreditoriais nesuderintos.

Pušaloto seniūnija

- Turtas, kurio įsigijimo vertė mažesnė nei 1000 Lt, nuo 2008 m. sausio 1 d. turėjo būti perkeltas į trumpalaikio turto sąskaitą. Seniūnijos apskaitoje 2009 m. sausio 1 d. 01 sąskaitoje „Ilgalaikis turtas“ apskaityta turto už 9897,40 Lt, kurio įsigijimo vertė neviršija 1000 Lt.

- Savivaldybei, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas valdyti, naudoti ir disponuoti juo buvo perduotas patikėjimo teise. Seniūnijai, Savivaldybės tarybos sprendimais valstybei nuosavybės teise priklausantis 18,1 tūkst. Lt vertės turtas perduotas valdyti, naudoti ir disponuoti juo taip pat patikėjimo teise.

- Ne visi Seniūnijos naudojami, apskaitoje apskaityti pastatai ir statiniai teisiškai registruoti. Nesuformuoti žemės sklypai po pastatais, statiniais ir kapinėmis, dėl jų naudojimo

nesudarytos sutartys su Panevėžio apskrities viršininko administracija, jie neįregistruoti Nekilnojamojo turto registre Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

- Pažeisdama Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklių reikalavimus, Seniūnija užregistravo ne visą panaudos pagrindu naudojamą turtą.

- Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2008 m. rugpjūčio 27 d. sprendimo Nr. T1-177 „Dėl Savivaldybės gyvenamųjų patalpų nuomos mokesčio apskaičiavimo, mokėjimo ir surinkimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2 punktu, UAB „Pasvalio butų ūkis“ paskirtas Savivaldybės gyvenamųjų patalpų nuomos administratoriumi. Iki 2009 m. gruodžio 31 d. Savivaldybės tarybos sprendimas nebuvo vykdomas. Seniūnijos patikėjimo teise valdomas ir eksploatuojamas gyvenamąsias patalpas administruoja Seniūnija. Seniūnijos patikėjimo teise valdomas ir eksploatuojamas *apgyvendintas* gyvenamąsias patalpas UAB „Pasvalio butų ūkis“ priėmė administruoti tik 2010 m. sausio mėn. Savivaldybėje nebuvo nustatyta socialinio būsto, kurį eksploatuoja seniūnijos, nuomos kaina, Seniūnija ne su visais gyventojais sudarė nuomos sutartis, todėl negavo nuomos pajamų. Buvo pažeisti Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 8 (1) straipsnyje įtvirtinti savivaldybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo racionalumo, efektyvumo, viešosios teisės principai. Seniūnijoje taip pat nėra patvirtintų įkainių salės nuomai (išskyrus pobūviams ir šarvojimui) bei ūkinių pastatų nuomos įkainių. Savivaldybės turtas buvo išnuomotas neturint Savivaldybės tarybos sprendimo. Savivaldybėje nėra patvirtintos Savivaldybės turto nuomos tvarkos.

Pasvalio pedagoginė psichologinė tarnyba

- Savivaldybės taryba, pažeisdama Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą, 2005 – 2006 metais Savivaldybei patikėjimo teise valdyti perduotą 12,7 tūkst. Lt vertės valstybės turtą perdavė savivaldybės biudžetinei įstaigai - Tarnybai valdyti, naudoti ir disponuoti juo taip pat patikėjimo teise.

Pasvalio sporto mokykla

- Mokykla, nesivadovaudama Biudžeto sandaros įstatymu, biudžeto asignavimus naudojo ne pagal nustatytą paskirtį – 6,5 tūkst. Lt darbo užmokesčiui skirtų asignavimų panaudojo išieitinėms išmokoms mokėti. Dėl netinkamos patirtų išlaidų apskaitos pagal ekonominės klasifikacijos straipsnius Biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo 2010 m. sausio 1 d. ataskaita (forma Nr. 2) neteisinga.

- Mokykla ne su visais debitoriais ir kreditoriais metų pabaigoje suderino įsiskolinimus, kaip reikalauja Inventorizacijos taisyklės, turi seniai susidariusių debetinių skolų, dėl kurių išieškojimo arba pripažintos beviltiškoms ir nurašymo nesiėmė jokių veiksmų, todėl negalėjome pasisakyti, ar Išlaidų sąmatų vykdymo 2010 m. sausio 1 d. balanso stulpelių „Likutis metų pradžioje“ ir „Likutis ataskaitinio laikotarpio pabaigoje“ 38 ir 73 eilutės „Atsiskaitymai su kitais

debitoriais ir kreditoriais“ (178) bei Debetinio ir kreditinio įsiskolinimo 2010 m. sausio 1 d. ataskaitos (forma Nr. 6) duomenys yra teisingi.

➤ Rekonstruoto Mokyklos pastato 3,8 mln. Lt rekonstrukcijos išlaidos iš Pasvalio rajono savivaldybės administracijos 019 sąskaitos „Nebaigta statyba ir ilgalaikio turto kūrimas“ neperduotos turto valdytojui - Pasvalio sporto mokyklai rekonstruoto objekto vertės padidininimui. Dėl to Išlaidų sąmatų vykdymo 2010 m. sausio 1 d. balanso duomenys apie ilgalaikį turtą yra neteisingi. Pastato dalinė rekonstrukcija buvo atliekama ir baigta 2008 metais. Nuo 2008 m. lapkričio mėn. rekonstruotame pastate vyksta treniruotės, kiti renginiai. Tačiau Mokyklos pastatas iki šiol nepripažintas tinkamu naudoti.

➤ Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 32 straipsnio 1 dalis įpareigoja metų pabaigoje likusius nepanaudotus biudžeto asignavimus iki sausio 10 d. grąžinti į biudžetą. Mokykla ne tik neužtikrino, kad Pasvalio moterų rankinio sporto klubas „Svalia“ 2009 metais likusius nepanaudotus 0,98 tūkst. Lt grąžintų į biudžetą, kaip numatyta Biudžeto sandaros įstatyme, bet pati 2009 m. gruodžio mėnesį šiam sporto klubui už nesuteiktas autobuso paslaugas išrašė išankstinę sąskaitą faktūrą, gavo avansinius mokėjimus už būsimas 2010 metų paslaugas. Mokykla apskaitoje gautus avansinius mokėjimus užregistravo kaip gautas pajamas ir lėšas pervedė į Finansų skyrių.

➤ Nesilaikydama Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 39 ir 40 straipsniuose nustatytų autorių sutarčių dalyko ir sąlygų reikalavimų, Mokykla sudarė autorinę sutartį dėl Mokyklos vadovų valstybinės veiklos siekiamoms kvalifikacinėms kategorijoms atitikties nustatymo ir vadovų kompetencijos pagrindimo įvertinimo ataskaitų parengimo. *Atkreipiame dėmesį, kad autorinė sutartis buvo sudaryta vadovaujantis Savivaldybės tarybos 2008 m. kovo 26 d. sprendimo Nr. T1-53 3 punktu.*

➤ Sporto klubų nariai treniruojasi ir vykdo varžybas neatlygintinai naudodamiesi Savivaldybės turtu (patalpomis, stadionais, aikštinėmis, sporto inventoriumi) ir komunaliniais patarnavimais (šildomos patalpos, apšvietimas, vanduo). Mokyklai pateiktuose sporto klubų narių sąrašuose nurodyti ir asmenys, kurie nedalyvauja varžybose už sporto klubus, varžybose garsinant Pasvalio miesto vardą nei respublikos ar rajono mastu organizuojamose sporto varžybose, tačiau neatlygintinai treniruojasi Mokykloje. Mokyklos patalpose kai kurie sporto klubai organizuoja varžybas, už kurias renka mokestį iš žiūrovų (bilietai), tačiau Mokykla už naudojimąsi patalpomis ir komunalinius patarnavimus pajamų negauna. Savivaldybės biudžeto turtas ir lėšos naudojami neracionaliai, neefektyviai ir neekonomiškai.

➤ Mokykla administruoja sportui skirtus asignavimus. 2009 metais sportui buvo skirta 152,0 tūkst. Lt., iš jų 102,8 tūkst. Lt – rajono sporto klubų finansavimui. Biudžeto sandaros įstatymo 7 straipsnis numato asignavimų valdytojo atsakomybę už paskirtų asignavimų efektyvų,

atitinkantį programoje nustatytus tikslus ir rezultatyvų naudojimą. Atkreipiame dėmesį, kad Sporto klubų paraiškas vertina ir lėšų skyrimą svarsto Visuomeninė sporto taryba, vadovaudamasi Sporto klubų ir visuomeninių sporto organizacijų rėmimo nuostatais (toliau – Nuostatai). Pagal Nuostatų 7 punktą, Sporto klubai paraiškas teikia Švietimo ir sporto skyriui; jas vertina ir svarsto Visuomeninė sporto taryba. Pasvalio sporto mokyklos direktoriui, kaip asignavimų valdytojui, nenumatyta susipažinti su pateiktomis paraiškomis, jis nedalyvauja paraiškų vertinime, todėl negali užtikrinti paskirtų biudžeto lėšų panaudojimo teisėtumo, ekonomiškumo, efektyvumo, rezultatyvumo kontrolės. Su Sporto klubais sudaromose finansavimo sutartyse nurodomas tik projekto pavadinimas, tačiau nenurodoma veikla, tikslas bei siekiamas rezultatas, kurią sporto klubas numato vykdyti pagal pateiktą paraišką. Jose nenurodomi vertinimo kriterijai, nenumatyta pareiga pateikti buhalterinės apskaitos dokumentų sąrašo, kuriais pagrindžiamas lėšų panaudojimas, arba šių dokumentų kopijų. Remiamos veiklos ataskaitą, įvykdžius paraiškoje numatytą veiklą, klubai teikia Švietimo ir sporto skyriui. Kitus pastebėjimus dėl sporto lėšų skyrimo tvarkos, Nuostatų neatitikimų galiojantiems teisės aktams pateikėme Savivaldybės administracijos direktoriui 2010 m. vasario 4 d. teikimu Nr. KS-9.

Pasvalio Petro Vileišio gimnazija

➤ Negalėjome patvirtinti Gimnazijos balanse nurodyto ilgalaikio materialiojo ir trumpalaikio turto likučių teisingumo, nes Gimnazijos apskaitos registruose apskaitytas visas bendrąbučio pastatas, nors dalis jo yra privatizuota, neteisingai apskaityti tautiniai drabužiai.

➤ Gimnazija nesilaikė Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklių ir Savivaldybės tarybos 2007 m. lapkričio 28 d. sprendimu Nr. T1 -205 patvirtintų Pasvalio rajono savivaldybės biudžeto sudarymo, vykdymo ir biudžeto administravimo ir atskaitomybės taisyklių, dėl to neteisingai apskaitė iš juridinių ir fizinių asmenų tam tikroms nenumatytoms biudžetinių įstaigų programų sąmatose išlaidoms dengti gautas lėšas, iš jų - ir gautas iš asmenų įmokos pagal jiems trečiųjų asmenų teikiamas paslaugas.

➤ Dėl netinkamos patirtų išlaidų apskaitos pagal ekonominės klasifikacijos straipsnius, Biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo 2010 m. sausio 1 d. ataskaitose pateikti neteisingi duomenys apie komandiruočių, kvalifikacijos kėlimo, kitų išlaidų kasines ir faktines išlaidas.

➤ Už faktiškai Gimnazijoje nedirbtą laiką dviems darbuotojams apskaičiuota 4793,28 Lt darbo užmokesčio ir 1485,89 Lt socialinio draudimo įmokų. Įstaigai padaryta 6279,17 Lt turtinė žala. Atkreipiame dėmesį, kad tokių neteisėtų lėšų panaudojimo atvejų Gimnazijoje gali būti ir daugiau, tačiau dėl netinkamai tvarkomos darbuotojų darbo laiko apskaitos jų nustatyti negalėjome.

➤ Dėl neteisingai nustatyto tarnybinio atlyginimo koeficiento Gimnazijos raštinės vedėjui, per 2009 metus neteisėtai priskaičiuota apie 1,2 tūkst. Lt tarnybinio atlyginimo (įskaitant įmokas

SODRAI), skaičiuojant nuo maksimalios tarnautojams nustatytos koeficientų intervalo ribos. Įstaigai padaryta 1,2 tūkst. Lt turtinė žala.

- Gimnazijos direktorius skyrė darbuotojams priedus, priemokas, priėmė darbuotojus kitų darbuotojų pavadavimui ne tik laikino nedarbingumo, bet ir kasmetinių atostogų laikotarpiu, už tai skirdamas iki 100 proc. pavaduojamojo darbuotojo darbo užmokesčio. Per 2009 metus priskaičiuota 10,5 tūkst. Lt priedų, priemokų, pavadavimų iš Mokyklos aplinkai skirtų lėšų.

- Nesivadovaujama Lietuvos Respublikos darbo kodekso nuostatomis, kompensuojant darbuotojams už darbą poilsio, švenčių ir atostogų dienomis, pažeisdamos Lietuvos Respublikos darbo kodekso 144 straipsnio ir švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 29 d. įsakymo Nr. ISAK-2668 „Dėl išimties atvejų, kada leidžiama dirbti daugiau negu 36 valandas per savaitę“ nuostatos, nes kai kuriems mokytojams tarifikuotas didesnis darbo krūvis nesilaikant nustatytų procedūrų.

- Gimnazijoje yra trys direktoriaus pavaduotojai ugdymui. Tačiau nei vieno direktoriaus pavaduotojo ugdymui pareigybės aprašyme funkcija – laikinai nesant direktoriaus jį pavaduoti, nenurodyta. Direktoriui staiga laikinai negalint atlikti pareigų (pvz., susirgus), neužtikrintas įstaigos vadovo funkcijų vykdymas. Direktoriaus pavaduotojui ugdymui skiriant papildomą darbo užmokestį už laikinai nesančio direktoriaus pavadavimą Savivaldybės biudžeto lėšos naudojamos neekonomiškai, nes direktoriaus pavaduotojas ugdymui direktorių pavaduoja savo pagrindinio darbo metu.

- Audito metu pastebėjome, kad Gimnazijoje neišnaudojamos visos galimybės asignavimus naudoti taupiau. Apie šaukiamus gimnazistų tėvų susirinkimus informacija skelbiama laikraštyje „Darbas“. Per 2009 metus Gimnazija už skelbimus UAB „Pasvalio laikraštis“ sumokėjo 0,6 tūkst. Lt. Kadangi minėtos informacijos vartotojų ratas yra apibrėžtas ir aiškus, manome, kad yra efektyvesnių ir ekonomiškai naudingesnių būdų pateikti minėtą informaciją.

- Gimnazija neteisėtai apmokėjo Virginijai Grokauskienei pagal pateiktus jai asmeniškai išduotus dokumentus 200 Lt. Gimnazijai padaryta 200 Lt turtinė žala.

- Priimant ir išmokant grynusius pinigus kasoje nesivadovaujama Kasos darbo organizavimo ir kasos operacijų atlikimo taisyklėmis, kasos inventORIZACIJOS atliekamos formaliai.

- Transportas Gimnazijoje naudojamas neskaidriai, neekonomiškai. Nustatyta atvejų, kai transportu Gimnazijos darbuotojai naudojos ligos, kasmetinių atostogų metu, ne visi Gimnazijos transporto išvykimo už rajono ribų atvejai įforminti direktoriaus įsakymais ar kitais dokumentais, todėl mes negalėjome nustatyti ir įvertinti transporto naudojimo tikslingumo ir pasisakyti dėl išlaidų degalams nurašymo teisėtumo ir pagrįstumo.

- 2009 m. balandžio 5–9 dienomis penkiolikos Mokyklos mokytojų delegacija vyko į tarptautinį kvalifikacijos kėlimo seminarą tema „Mokymosi visą gyvenimą kompetencijų ugdymas Vokietijoje“. Kvalifikacijos tobulinimo programa parengta ir akredituota Akmenės

rajono savivaldybės suaugusiųjų mokymo centro. Programos trukmė – 24 valandos. Pateiktoje paslaugų teikėjo sąskaitoje faktūroje 8500,00 Lt suma nedetalizuota pagal išlaidų rūšis, todėl negalėjome įvertinti 8500,00 Lt mokinio krepšelio lėšų, skirtų kvalifikacijos tobulinimui, panaudojimo teisėtumo, išlaidų priskyrimo išlaidų ekonominės klasifikacijos straipsniams teisingumo ir negalėjome pasisakyti dėl programos 9.2.2.3. „Mokinio krepšelis“ Biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo 2010 m. sausio 1 d. ataskaitos kasinių ir faktinių išlaidų teisingumo.

➤ Pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą, savivaldybės biudžetinės įstaigos nėra priskirtos valstybės turto patikėtinių sąrašui. Savivaldybės taryba, nesilaikydama Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo, Savivaldybei patikėjimo teise valdyti perduotą valstybės turtą perdavė savivaldybės biudžetinei įstaigai - Gimnazijai valdyti, naudoti ir disponuoti juo taip pat patikėjimo teise. Dalies Gimnazijos patikėjimo teise valdomo Savivaldybės turto nuosavybės teisė Nekilnojamojo turto registre įregistruota ne Savivaldybės, bet Savivaldybės tarybos vardu.

➤ Pastebėjome, kad ne tik Gimnazijoje, bet ir daugelyje mūsų audituotų subjektų, atsakingiems darbuotojams nepakanka raštvedybos, teisės aktų rengimo ir kitų su vidaus administravimu susijusių žinių, nes įsakymai ir kiti dokumentai neatitinka raštvedybos ir vidaus administravimo dokumentams keliamų reikalavimų, ne visi įsakymai įregistruoti Įsakymų registruose, kai kurių įsakymų numeriai kartojasi.

Pasvalio Lėvens pagrindinė mokykla

➤ Mokykla, pažeisdama Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklių reikalavimus, apskaitė ne visą pagal panaudos (nuomos) ar pasaugos sutartis naudojamą turtą, netinkamai atliko skolų 2008 m. gruodžio mėn. inventORIZaciją, todėl negalėjome patvirtinti, kad Išlaidų sąmatų vykdymo 2010 m. sausio 1 d. balanso stulpelio „Likutis metų pradžioje“ sąskaitų 178 „Atsiskaitymai su kitais debitoriais ir kreditoriais“, 001 „Išsinuomotas turtas“ ir 002 „Saugoti priimtas turtas“ likučiai yra teisingi. Be to, Mokykla nesilaikė biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklių reikalavimų ir Pasvalio rajono savivaldybės biudžeto sudarymo, vykdymo ir biudžeto administravimo ir atskaitomybės taisyklių, apskaitydama iš juridinių tam tikroms nenumatytoms biudžetinių įstaigų programų sąmatose išlaidoms dengti gautas lėšas, iš jų ir gautas iš asmenų įmokas pagal jiems trečiųjų asmenų teikiamas paslaugas (patalpų nuomininkų įmokos už energiją ir vandenį bei kitas paslaugas).

➤ Kaip ir Gimnazijoje, 2009 m. balandžio 5–9 dienomis septyniolikos Mokyklos mokytojų delegacija vyko į tarptautinį kvalifikacijos kėlimo seminarą Berlynas - Saksonijos Šveicarija – Drezdenas tema „Mokymosi visą gyvenimą kompetencijų ugdymas Vokietijoje“. Pateiktoje paslaugų teikėjo sąskaitoje faktūroje 5600 Lt suma nedetalizuota pagal išlaidų rūšis, todėl negalėjome pasisakyti dėl programos 9.2.2.3. „Mokinio krepšelis“ Biudžeto išlaidų sąmatos

įvykdymo 2010 m. sausio 1 d. ataskaitos (forma Nr. 2) 25 eilutė „Kvalifikacijos kėlimas“ kasinių ir faktinių išlaidų teisingumo.

➤ Mokykla, pažeisdama Biudžeto sandaros įstatymo nuostatas, Savivaldybės biudžeto asignavimus naudoja netaupiai ir ne jos vykdomų programų nustatytiems tikslams, nes iš Pasvalio miesto į Kiemelių skyrių priešmokyklinio ugdymo grupę pagal Mokyklos direktorius 2009 m. spalio 9 d. įsakymu Nr. 14-V (pakeitimas 2009 m. lapkričio 16 d. įsakymas Nr. 29-V) patvirtinus Mokinių pavežėjimo mokykliniu mikroautobusu maršrutus ir grafikus bei važinėjančių mokinių sąrašus nemokamai vežioja tris vaikus. Mokyklos funkcija – moksleivių, gyvenančių kaimo gyvenamosiose vietovėse, neatlygintinas pavežėjimas į mokyklas ir į namus.

➤ Negalėjome pasisakyti dėl Mokyklos transporto panaudojimo efektyvumo, faktinių išlaidų degalams teisėtumo ir pagrįstumo ir dėl to, kad Mokyklos mikroautobusas vyksta už rajono ribų, tačiau jo išvykimai nepagrįsti komandiruočių įsakymais bei kitais rašytiniais dokumentais.

➤ Mokyklos vairuotojo darbo ir poilsio laikas nustatytas netinkamai. Duomenys įstaigos darbo grafike, mokinių pavežėjimo grafike ir kelionės lapuose prieštarauja tarpusavyje. Pagal kelionės lapus nustatyta, kad vairuotojas dirbo poilsio dienomis, tačiau darbo laiko apskaitos žiniaraštyje vairuotojui buvo žymimas poilsio laikas. Mokyklos vairuotojo darbo laiko apskaita tvarkoma aplaidžiai, nesivadovaujama Darbo laiko apskaitos žiniaraščio pildymo tvarkos aprašo nuostatomis. Vairuotojui už darbą poilsio dienomis neapmokėta ir nekompensuota Darbo kodekso nustatyta tvarka.

➤ Dėl to, kad Mokykloje buvo neteisingai pritaikytos Darbo kodekso nuostatos, reglamentuojančios darbuotojų kasmetinių atostogų perkėlimo tvarką, darbuotojui permokėta 1376,25 Lt darbo užmokesčio ir 426,36 Lt socialinio draudimo įmokų. Mokyklai padaryta 1802,61 Lt turtinė žala.

➤ Mokykla nesivadovavo Priešmokyklinio ugdymo pedagogo pavyzdiniu pareiginiu aprašu, nes darbo užmokestį priešmokyklinio ugdymo pedagogui mokėjo iš valstybės biudžeto finansuojamo mokinio krepšelio lėšų, viršijant iš valstybės biudžeto lėšų apmokamą dalį (20 val. per savaitę).

➤ Mokyklai Savivaldybės tarybos sprendimais valstybei nuosavybės teise priklausantis 104,6 tūkst. Lt vertės turtas perduotas valdyti, naudoti ir disponuoti juo taip pat patikėjimo teise.

Pasvalio Svalios pagrindinė mokykla

➤ Pažeisdama Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklių reikalavimus, Mokykla užregistravo ne visą pagal nuomos (panaudos) sutartis gautą ilgalaikį turtą. Apskaitydama komandiruočių ir kvalifikacijos kėlimo išlaidas, mokykla nesivadovavo Išlaidų ekonomine klasifikacija.

➤ Mokykloje, nustatant darbuotojams darbo krūvį, ne visada laikomasi DK 144 straipsnio 3 dalyje ir poįstatyminiuose teisės aktuose nustatytos maksimalios leistinos savaitės darbo

trukmės. Pažeidžiant Priešmokyklinio ugdymo pedagogo pavyzdinį pareiginių aprašą, darbo užmokestis priešmokyklinio ugdymo pedagogui buvo mokamas iš valstybės biudžeto finansuojamo mokinio krepšelio lėšų, viršijant iš valstybės biudžeto lėšų apmokamą dalį (20 val. per savaitę).

➤ Savivaldybės taryba, nesilaikydama Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo, Savivaldybei patikėjimo teise valdyti perduotą 126,7 tūkst. Lt valstybės turtą perdavė savivaldybės biudžetinei įstaigai – Mokyklai valdyti, naudoti ir disponuoti juo patikėjimo teise.

Narteikių darželis-mokykla „Linelis“

➤ Darželis-mokykla darbo užmokesčio ir socialinio draudimo asignavimus naudojo ne pagal teisės aktų reikalavimus, nes vyr. finansininkei (darbo užmokestis – 680 Lt, VSDĮ – 211 Lt) ir vyr. auklėtojai (darbo užmokestis – 2013 Lt, VSDĮ – 623 Lt) išmokėjo iš mokinio krepšelio lėšų. Šių darbuotojų darbo užmokestis turi būti apmokamas iš Savivaldybės biudžeto lėšų, skirtų mokymo aplinkai. Pažeidžiant Priešmokyklinio ugdymo pedagogo pavyzdinį pareiginių aprašą, darbo užmokestis priešmokyklinio ugdymo pedagogui buvo mokamas iš valstybės biudžeto finansuojamo mokinio krepšelio lėšų, viršijant iš valstybės biudžeto lėšų apmokamą dalį (20 val. per savaitę).

➤ Darželyje-mokykloje buhalterinė apskaita buvo tvarkoma ne pagal buhalterinės apskaitos principus ir taisykles, todėl 200 sąskaitos „Išlaidos iš biudžeto“ ir 230 sąskaitos „Finansavimas išbiudžeto“ neatitiko įstaigos sukauptų faktinių išlaidų likučiai kreditorinio įsiskolinimo iš biudžeto lėšų likučių, o finansavimo iš biudžeto sumos neatitiko balanso aktyve nurodytų atitinkamų biudžetinių lėšų likučių. Dėl to Išlaidų sąmatų vykdymo 2010 m. sausio 1 d. balanse šių sąskaitų likučiai metų pradžioje ir metų pabaigoje yra neteisingi. Dėl netinkamos atsiskaitymų apskaitos balanse nurodyti klaidingi atsiskaitymų su debitoriais ir kreditoriais likučiai. Ne su visais debitoriais ir kreditoriais yra skolų suderinimo aktai, todėl mes negalėjome nustatyti tikrų ir teisingų skolų sumų. Dėl klaidingai tvarkomos darbo užmokesčio faktinių išlaidų apskaitos Biudžeto sąmatos įvykdymo 2009 m. gruodžio 31 d. ataskaitų (programų „Mokinio krepšelis“ ir „Švietimas“) duomenys yra neteisingi.

➤ Darželis-mokykla, pažeisdamas Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklių reikalavimus, apskaitė ne visą pagal panaudos ir nuomos sutartis naudojamą turtą, todėl Išlaidų sąmatų vykdymo 2010 m. sausio 1 d. balanso likučiai užbalansinės sąskaitos 80 eilutėje 14,9 tūkst. Lt suma sumažinti. Tvarkant veiklos pajamų apskaitą nebuvo vadovaujamas buhalterinės apskaitos taisyklėmis ir Pasvalio rajono savivaldybės biudžeto sudarymo, vykdymo, biudžeto asignavimų administravimo ir atskaitomybės taisyklėmis. Nebuvo vadovaujamas Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos taisyklių reikalavimais ir tvarkant pavedimų lėšų, darbdavio socialinių išmokų apskaitą.

➤ Darželyje-mokykloje nustatant darbuotojams darbo krūvį, nesivadovaujama Darbo kodekso 144 straipsnio 3 dalies nuostatomis. Dviems mokytojams, dirbantiems 40 val. per savaitę, laikas, viršijantis 36 val. per savaitę, suderintas su Savivaldybės administracijos švietimo ir sporto skyriumi. Nuo 2009 m. rugsėjo 1 d. šios dvi mokytojos ir virėja (dirbanti 8 val. per dieną, 40 val. per savaitę) pagal papildomą darbo sutartį įdarbintos dar 15 val. per savaitę (3 val. per dieną). Mokytojams ir virėjai nustatytas darbo krūvis viršija maksimalų leistiną krūvį.

➤ Audito metu negalėjome patvirtinti, kad Savivaldybės biudžeto asignavimai naudojami efektyviai ir taupiai, nes Darželio-mokyklos direktorius neatsižvelgė į sunkią Savivaldybės finansinę padėtį ir įsakymais skyrė darbuotojams priedus, priemokas laikino nedarbingumo laikotarpiu nuo 14 iki 85 procentų dydžio pavaduojamojo darbuotojo darbo užmokesčio už papildomai atliktus darbus. Per 2009 metus priskaičiuota 18,3 tūkst. Lt priedų, priemonių, pavadavimų iš Darželio-mokyklos aplinkai skirtų lėšų. Kai kuriuose Darželio-mokyklos direktoriaus įsakymuose dėl priemonių mokėjimo darbuotojams nenurodyta už kokius konkrečiai papildomus darbus skiriamos priemonės. Darželio-mokyklos darbuotojai už papildomus darbus, už kuriuos skirtos priemonės, šiuos darbus atlikdavo savo pagrindinio darbo metu. Darželis-mokykla yra išsidėstęs per du pastatus (Narteikiuose ir Joniškėlio mieste). Abiejų pastatų išlaikymui ir aptarnavimui reikalingi finansiniai ir darbo ištekliai. Šiems pastatams aptarnauti įstaigoje dirba kiemsargis (0,5 etato), valytojos (1,5 etato), pagalbinis pastatų aptarnavimo specialistas (0,5 etato), teritorijos priežiūros darbininkas (0,5 etato), sargas (1 etatas). Darželyje-mokykloje veikia dvi valgyklos, kurioms patvirtinta 1 vyr. virėjos ir 2,75 virėjų etatai (dirba 4 žmonės) bei 2 ūkvedžių etatai (dirba 2 žmonės). Kadangi Savivaldybėje nėra patvirtintų švietimo įstaigų etatų normatyvų, negalime pagrįstai pasisakyti apie Savivaldybės biudžeto lėšų taupų ir racionalų panaudojimą.

➤ Darželyje-mokykloje, pažeidžiant Biudžeto sandaros įstatymo nuostatas, Savivaldybės biudžeto asignavimai naudojami ne jos vykdomų programų nustatytiems tikslams, nes Darželis-mokykla vykdo nemokamo darželinukų pavežėjimo į darželį ir į namus funkciją, kuri nenumatyta ne tik įstaigos veiklos nuostatuose, bet ir Vietos savivaldos įstatyme. Darželio-mokyklos veiklos nuostatuose nenumatyta ir kita jų vykdoma funkcija – bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių, gyvenviečių kaimo gyvenamosiose vietovėse, neatlygintinas pavežėjimas į mokyklą ir į namus.

➤ Neįteisinti žemės sklypai po įstaigos patikėjimo teise valdomais pastatais.

Kriklinių ir Žilpamūšio pagrindinės mokyklos

➤ Šiose mokyklose buvo audituoti baigiamieji balansai, kadangi abi mokyklos nuo 2009 m. rugsėjo 1 d. reorganizuotos. Audito metu nustatyta, kad abi mokyklos naudojosi neįteisinta žeme po patikėjimo teise valdomais pastatais ir statiniais.

IŠVADA. Dėl finansinių ataskaitų pareikštos 4 besąlyginės ir 6 sąlyginės nuomonės. Dėl Savivaldybės lėšų ir turto valdymo, naudojimo, disponavimo jais teisėtumo ir jų naudojimo visiems audituotiems subjektams pareikštos sąlyginės nuomonės. Tai rodo, kad ne visada asignavimų valdytojai Savivaldybės lėšas ir turtą valdo, naudoja efektyviai, taupiai ir rezultatyviai bei teisės aktų nustatyta tvarka. Pateiktos finansinės ataskaitos už 2009 metus ne visais atžvilgiais yra tikslios ir teisingos.

REKOMENDACIJOS:

1. Atkreipti dėmesį į mūsų pastebėjimus auditų metu, labiau kontroliuoti, kaip biudžetinėse įstaigose tvarkoma buhalterinė apskaita bei naudojamos Savivaldybės lėšos ir turtas.

2. Siekiant užtikrinti, kad Savivaldybei nuosavybės teise priklausančios ir patikėjimo teise valdomos transporto priemonės būtų naudojamos skaidriai, efektyviai, racionaliai ir tik Savivaldybės funkcijoms įgyvendinti, o transporto išlaikymui skirti biudžeto asignavimai būtų naudojami ekonomiškai, siūlome visas transporto priemones pažymėti logotipais ir paskelbti Savivaldybės interneto tinklapyje.

3. Siekiant užtikrinti, kad sportui skirti Savivaldybės biudžeto asignavimai būtų naudojami skaidriai, kad būtų užtikrinta sporto klubams ir visuomeninėms organizacijoms skirtų lėšų panaudojimo ir priemonių įgyvendinimo kontrolė, kartu su Visuomenine sporto taryba inicijuoti sporto klubų ir visuomeninių sporto organizacijų rėmimo nuostatų patikslinimą.

4. Inicijuoti Savivaldybės tarybos 2008 m. kovo 26 d. sprendimo Nr. T1-53 „Dėl švietimo vadybos ekspertų darbo apmokėjimo“ 3 punkto, kuris neatitinka Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4 straipsnio nuostatomis, pakeitimą.

VI. SAVIVALDYBĖS BIUDŽETO APSKAITA IR VIDAUS KONTROLĖ

Vidaus kontrolė – viešojo juridinio asmens vadovo sukurta visų kontrolės rūšių sistema, kurios dėka siekiama užtikrinti viešojo juridinio asmens veiklos teisėtumą, ekonomiškumą, efektyvumą, rezultatyvumą ir skaidrumą, strateginių ir kitų veiklos planų įgyvendinimą, turto apsaugą, informacijos ir ataskaitų patikimumą ir išsamumą, sutartinių ir kitų įsipareigojimų tretiesiems asmenims laikymąsi bei su visa tuo susijusių rizikos veiksnių valdymą. Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo (Žin. 2002, Nr. 123-5540) 4 straipsnio 2 dalimi viešojo juridinio asmens vadovui nustatyta pareiga sukurti ir prižiūrėti finansų kontrolės veikimą, patvirtinti viešojo juridinio asmens finansų kontrolės taisykles. Finansų kontrolės, kaip vidaus kontrolės sistemos dalies, tikslas – užtikrinti, kad valstybės ir savivaldybių finansinio turto valdymas, naudojimas, apsauga bei disponavimas juo, viešojo juridinio asmens sutartiniai įsipareigojimai tretiesiems asmenims atitiktų teisėtumo bei patikimo finansų valdymo principus. Šio įstatymo 3 straipsnio 2 dalimi nustatyta, kad vidaus kontrolės sistema kiekviename juridiniame asmenyje kuriama ir palaikoma atsižvelgiant į jo veiklos ypatumus, teisės aktus bei

kitus dokumentus, reglamentuojančius viešojo juridinio asmens veiklą. Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 8 dalies 4 ir 5 punktais nustatyta pareiga administracijos direktoriui administruoti ne tik savivaldybės administracijai skirtus, bet ir visus savivaldybės biudžeto asignavimus ir turtą.

Finansų valdymas yra lėšų kaupimo, paskirstymo ir naudojimo sistemos valdymas. Tam, kad būtų užtikrintas tinkamas finansų valdymas, turi būti sukurtos tinkamos vidaus kontrolės procedūros. Vidaus kontrolės sistema skirstoma į tris lygius: aukščiausiasis, žemesnysis ir žemiausiasis. Aukščiausiojo lygio valdymo grandies darbuotojai paprastai naudojami apibendrintais suvestiniais duomenimis sprendimams priimti. Žemesnio lygio vidaus kontrolės procedūros nukreiptos į skirtingas sritis ir yra daug detalesnės. Žemiausiojo lygio vidaus kontrolės procedūros yra skirtos ūkiniams įvykiams ir ūkinėms operacijoms. Viešojo juridinio asmens vadovas privalo prižiūrėti finansų kontrolės veikimą viešajame juridiniame asmenyje nuolat analizuodamas jos efektyvumą ir prireikus rekomenduoti viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnybai atlikti tam tikrų viešojo juridinio asmens veiklos sričių vidaus auditą.

Audito metu Savivaldybės administracijoje susipažiname su vidaus kontrolės aplinka ir kontrolės procedūromis biudžeto srityje, vertiname šių kontrolės procedūrų veiksmingumą ir nuoseklumą per visą audituojamąjį laikotarpį. Vidaus kontrolės procedūros – audituojamo subjekto parengtos taisyklės ir normos, kurios privalo užkirsti kelią klaidoms ir apgaulėms, jas surasti ir ištaisyti bei užtikrinti, kad subjekto tikslai bus pasiekti. Susipažiname su Savivaldybės administracijos Finansų skyriaus finansų kontrolės taisyklėmis, patvirtintomis Administracijos direktoriaus 2008 m. liepos 3 d. įsakymu Nr. DV–449, valstybės tarnautojų ir darbuotojų, turinčių atlikti finansų kontrolės procedūras, pareigybių aprašymais ir pareiginėmis instrukcijomis, Savivaldybės administracijos direktoriaus veiklos ataskaita Savivaldybės tarybai ir Merui.

Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo 10 straipsnio 5 punktas nustato pareigą viešojo subjekto vadovui kiekvienais metais Vyriausybės nustatyta tvarka teikti ataskaitą apie finansų kontrolės būklę viešajame juridiniame asmenyje, įskaitant pavaldžius arba jo valdymo sričiai priskirtus viešuosius juridinius asmenis. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 14 d. nutarimo Nr. 470 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo įgyvendinimo ir vidaus audito tarnybos pavyzdinių nuostatų patvirtinimo“ 3 punktu viešųjų juridinių asmenų vadovai įpareigoti kasmet rengti ataskaitas apie finansų kontrolės būklę. Viešojo juridinio asmens vadovas ataskaitą apie jo vadovaujamo viešojo juridinio asmens, jam pavaldžių ir jo valdymo sričiai priskirtų viešųjų juridinių asmenų finansų kontrolės būklę turi iki balandžio 1 d. pateikti viešajam juridiniam asmeniui, kuriam jis yra pavaldus arba kurio valdymo sričiai yra priskirtas. Savivaldybės administracija už 2008 metus ataskaitos apie finansų kontrolės būklę Savivaldybės tarybai nepateikė. Savivaldybės administracijos parengta Ataskaita apie finansų kontrolės būklę 2009 metais Savivaldybės tarybai pateikta tvirtinti 2010 m. balandžio 28 d.

Žemės nuomos mokesį apskaičiuoja ir deklaracijas fiziniams ir juridiniams asmenims pateikia Savivaldybės administracijos Žemės ūkio skyrius. Šis skyrius vadovaujasi Administracijos direktoriaus 2005 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. DV–296 patvirtintais Savivaldybės administracijos Žemės ūkio skyriaus nuostatais, kurių 5.25, 5.26 ir 5.27 punktais nustatyta, kad Žemės ūkio skyrius atlieka šias valstybinės žemės nuomos mokesčio administravimo funkcijas: registruoja mokesčio už valstybinę žemę mokėtojus, tikslina jų duomenis; skaičiuoja valstybinės žemės nuomos mokesį fiziniams ir juridiniams asmenims; derina nuomojamos valstybinės žemės plotus su Žemėtvarkos darbuotojais; renka dokumentus, suteikiančius teisę į šio mokesčio lengvatą; spausdina deklaracijas mokėtojams; vykdo valstybinės žemės nuomos mokesčio surinkimo kontrolę.

2009 metais buvo vykdoma nepakankama nuomos mokesčio už valstybinę žemę surinkimo kontrolė. Ne visiems skolininkams buvo išsiųsti priminimai apie nesumokėtus žemės nuomos mokesčius. Dalis priminimų grįžo, nes adresatai nurodytais adresais nebegyvena. Jokie tolimesni nuomos mokesčio už valstybinę žemę surinkimo kontrolės darbai nei su tais asmenimis, kuriems priminimai buvo įteikti, nei su tais, kurie priminimų negavo dėl pasikeitusių adresų, nebuvo vykdomi.

Pastebėjimai:

1. Apibendrinę vidaus kontrolės tyrimo biudžeto lygmeniu duomenis nustatėme, kad įvairiais valdymo lygiais nenumatytos arba numatytos nepakankamos ir neveiksmingos finansų kontrolės procedūros, ne visada buvo tinkamai prižiūrimas finansų kontrolės veikimas. Apie tai byloja ir šioje audito ataskaitoje I, II, III, IV ir V dalyse pateikti faktai. Administracijos direktorius Ataskaitos apie finansų kontrolės būklę 2008 metais nepateikė Savivaldybės tarybai, nes tokia ataskaita nebuvo parengta. Ataskaita apie finansų kontrolės būklę 2009 metais Savivaldybės tarybai pateikta tvirtinti 2010 m. balandžio 28 d.

2. Vidaus kontrolės efektyvumo ataskaitos ir trūkumų šalinimo planai Savivaldybės administracijoje nerengiami.

Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo (Žin., 2007, Nr. 77-3046; 2008, Nr. 137-5370) 36 straipsniu numatyta, jog nuo 2010 metų visi viešojo sektoriaus subjektai metinę finansinę atskaitomybę sudarys kaupimo principu, o biudžeto vykdymo atskaitomybė bus sudaroma pinigų principu. Iki 2009 m. gruodžio 31 d. biudžetinės įstaigos buhalterinę apskaitą tvarkė ir finansinę atskaitomybę sudarė modifikuotu pinigų principu, o biudžeto apskaita tvarkoma ir biudžeto vykdymo apyskaita sudaroma pinigų principu.

Pasvalio rajono savivaldybės administracijos Finansų skyriaus veiklos nuostatais Finansų skyriui pavesta organizuoti ir tvarkyti Savivaldybės biudžeto pajamų ir išlaidų, paskolų apskaitą. Be to, Finansų skyriui pavesta tvarkyti nuomos mokesčio už valstybinę žemę banko išrašo duomenis, formuoti įskaitymus, grąžinimus. Nuomos mokesčio už valstybinę žemę surinkimo

analitinė apskaita Savivaldybėje kompiuterizuota. Žemės nuomos mokesčio pajamoms Finansų skyriuje atidaryta atskira surenkamoji sąskaita.

Savivaldybės administracijos direktoriaus 2007 m. gruodžio 11 d. įsakymu Nr. DV-634 patvirtintas individualus Finansų skyriaus tvarkomų buhalterinės apskaitos sąskaitų planas ir apskaitoje naudojami registrai.

Pastebėjimas. Savivaldybės biudžeto pajamų, išlaidų, paskolų apskaita tvarkoma pagal teisės aktų reikalavimus.

IŠVADOS:

1. Nepakankama vidaus kontrolė biudžeto pajamų, ypač vietinių rinkliavų ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę prievolių vykdymo srityse.

2. Aukščiausiojo lygio vidaus kontrolė tobulintina, įvairiais valdymo lygiais nenumatytos arba numatytos nepakankamos ir neveiksmingos finansų kontrolės procedūros, ne visada buvo tinkamai prižiūrimas finansų kontrolės veikimas.

3. Savivaldybės administracijoje nerengiami vidaus kontrolės efektyvumo ataskaitos ir trūkumų šalinimo planai.

REKOMENDACIJOS:

1. Papildyti Savivaldybės aukščiausiojo lygio Finansų kontrolės taisykles. Užtikrinti vidaus kontrolės procedūrų veiksmingumą ir nuoseklų veikimą.

2. Numatyti vidaus kontrolės procedūras vietinių rinkliavų surinkimo srityje.

3. Užtikrinti tinkamą ir laiku atliekamą nuomos mokesčio už valstybinę žemę prievolių vykdymo kontrolę, duomenų bazės pokyčių analizę.

4. Nuolat stebėti, analizuoti ir vertinti visų lygių vidaus kontrolės sistemos patikimumą ir funkcionavimą. Užtikrinti vidaus kontrolės procedūrų veiksmingumą ir nuoseklų veikimą.

5. Rengti vidaus kontrolės efektyvumo ataskaitas ir trūkumų šalinimo planus Savivaldybės administracijoje ir užtikrinti jų įgyvendinimą.

VII. SAVIVALDYBĖS TARYBAI TEIKIAMA TVIRTINTI 2009 METŲ SAVIVALDYBĖS BIUDŽETO VYKDYMO ATASKAITA

Biudžeto sandaros įstatymo 36 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad savivaldybės biudžeto įvykdymo ataskaitą tvirtina savivaldybės taryba pagal rodiklius, nurodytus šio įstatymo 26 straipsnio 4 dalyje:

1. bendra pajamų suma ir jų paskirstymas pagal pajamų rūšis;

2. bendra asignavimų suma ir jų paskirstymas biudžetinėms įstaigoms ar savivaldybių administracijos padaliniais programoms vykdyti. Asignavimai skiriami išlaidoms, iš jų – darbo užmokesčiui ir turtui įsigyti.

Finansų skyriaus Savivaldybės tarybai teikiamą tvirtinti 2009 metų Savivaldybės biudžeto vykdymo ataskaitą sudaro du dokumentai: Pasvalio rajono savivaldybės biudžeto įvykdymo 2010 m. sausio 1 d. ataskaita ir Pasvalio rajono savivaldybės 2009 metų išlaidos pagal asignavimų valdytojus.

Teikiama Savivaldybės tarybai tvirtinti 2009 metų Savivaldybės biudžeto vykdymo ataskaita atspindi visus Biudžeto sandaros įstatymo 26 straipsnio 4 dalyje nurodytus rodiklius ir atitinka asignavimų valdytojų pateiktą Biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo ataskaitų duomenis. Pasvalio rajono savivaldybės 2009 metų išlaidų pagal asignavimų valdytojus ataskaitoje nurodyti ne tik tie asignavimų valdytojai, kuriems asignavimai buvo skirti Savivaldybės tarybos iš Savivaldybės biudžeto, bet ir tie, kuriems biudžeto lėšos buvo perduotos iš Savivaldybės administracijos direktoriaus rezervo.

VIII. BAIGIAMOJI DALIS

Dėkojame už malonų bendradarbiavimą audito metu. Tikimės, kad mūsų pastebėjimai Jums bus naudingi. Informacijos apie rekomendacijų įgyvendinimą lauksime iki 2010 m. rugsėjo 1 d.

Savivaldybės kontrolierė

Rima Juodokienė

Kontrolės ir audito tarnybos vyriausioji specialistė

Ilma Paliukėnaitė